

NATURVERN I NORGE

Å R S S K R I F T 1 9 5 2 — 1 9 5 3

NATURVERN I NORGE

*LANDSFORBUNDET
FOR NATURVERN
I NORGE*

ÅRSSKRIFT
1952 — 1953

TRYKT HOS FABRITIUS & SØNNER

OSLO 1954

REDAKSJON: THV. KIERULF

I N N H O L D

	<i>Side</i>		<i>Side</i>
Hvorfor har ikke Norge nasjonalparker?		Utferd til Skaugum	39
<i>Osmund Langtvet</i>	3	Litt om Skaugum og Askerbygden	41
Litt om Østensjøvannet i Oslo og fuglelivet der.		<i>Agder Naturvernforening.</i>	
<i>Erik Nybø</i>	6	Årsberetning for 1951 og 1952	43
Børgefjell. <i>H. S. Borchgrevink</i>	10	<i>Rogaland Naturvern.</i>	
Fredet område i Muru statsskog. <i>Kristen Krogh</i>	13	Årsberetning for 1952	46
Elferdalen. <i>Thv. Kierulf</i>	18	Årsberetning for 1953	49
<i>Østlandske kretsforening.</i>		<i>Vestlandske kretsforening for Naturvern.</i>	
Årsberetning for 1952	23	Årsberetning for 1952 og 1953	52
Høyesterettsadvokat Anton Heyerdahl	27	<i>Trøndelag Naturvern.</i>	
En tur til Nesodden	28	Årsberetning for 1952 og 1953	55
Til Maridalen og Karlshaugen i Nitedal	30	<i>Sør-Varanger Naturvern.</i>	
Årsberetning for 1953	34	Årsberetning for 1952	56
Fredningsvedtak i 1953	39		

Bildet på omslaget: Ek ved Torgny Segerstedts vei, Oslo, fredet i 1953. T. K. FOT.

HVORFOR HAR IKKE NORGE NASJONALPARKER?

Av tidligere sekretær i Landsforbundet for naturvern, cand. philol.

Osmund Langtvat.

Hvorfor har ikke Norge nasjonalparker, mens f. eks. Sverige har hele 15 slike med et samlet areal på over 4 000 km²? Har vi i det hele gjort noe videre for å verne om norsk natur? Slike spørsmål blir ofte reist.

Siden Landsforbundet for naturvern i Norge ble stiftet i 1914, for etter hvert å omspenne syv kretsforeninger med ca. 1 200 medlemmer fordelt over landet, er det skjedd ikke så rent lite. Fredning av merkelige trær har vi mange av. Atskillige holmer er blitt totalvernet, også enkelte skogbiter og myrstrekninger. Fuglelivet er fredlyst ved Statens fyr. Et par øyer i Oslofjorden er for all fremtid unndratt økonomisk utnyttelse: dyre- og plantelivet, berggrunn og jordsmonn er totalvernet, mens øyene likevel er gjort tilgjengelige for et kultivert friluftsliv. Spesielle plante-fredninger har vi endel av, som til dels omfatter ganske store arealer. Vettisfossen, Norges høyeste foss, er innkjøpt og vernet — osv.

Nå er det etter hvert kommet stadig klarere frem at noe av det vesentligste i

naturvernarbeidet ikke er å verne små-flekker eller enkeltarter, men å verne større områder med typiske utsnitt av norsk natur, som reservater eller nasjonalparker. I en årrekke har det vært arbeidet for å få slike vernede områder, før det er for sent, dvs. før hyttebebyggelse og veier og vassdragsreguleringer har ett seg inn, før dyre- og plantelivet har fått en knekk det ikke kan rette seg opp etter, geologiske forekomster m. m. ødelagt for alle tider. For en nasjonalpark i Jotunheimen har det f. eks. vært arbeidet helt fra 1920 av. Planer om nasjonalpark på Saltfjellet i Nordland, i et område hvor Staten har full disposisjonsrett, har ligget inne til behandling i Landbruksdepartementet siden 1939 til papirene rett og slett forsvant under krigen en gang. I 1950 fikk imidlertid Landbruksdepartementet et nytt fullt utarbeidet forslag til nasjonalpark på Saltfjellet. Dette forslag beror ennå i departementet.

Siden 1936 har man arbeidet for å få en nasjonalpark i Pasvik i Finnmark. I denne forbindelse skrev professor, dr. Rolf

Nordhagen en artikkel i «Verdens Gang» 11. mai 1950: «Nasjonalparken i Pasvik og norsk vitenskapelig forskning», hvor han slutter slik: «Hva jeg her har villet poengtere, er at fredningen i Øvre Pasvik ikke er en lokal sak, heller ikke et følelsesbetont eller romantisk innfall av naturelskere. Det dreier seg om noe langt viktigere og alvorligere . . . skal Øvre Pasvik nå bli et sentrum for tømmertrafikk og eksploatering, vil det siste uberørte grenseområdet mellom to biologiske verdener — Europa og Asia — gå tapt, og vitenskapen vil for all tid miste noen av Skandinavias mest egenartede og mest betydningsfulle forskningsobjekter . . . Vi må begynne å forstå at hvis norske naturdokumenter ødelegges, så sager man av den gren som norsk vitenskap skal suge næring av i fremtiden.»

I stortingsproposisjon nr. 1, 1951 konkluderer Landbruksdepartementet med følgende: «Etter den mótstand spørsmålet om fredning av skogen (nasjonalparken i Pasvik) har møtt fra befolkningens, kommunenes og fylkestingets side på grunn av de økonomiske følger en fredning antas å ville få, finner departementet ikke for tiden å burde foranledige vedtak om fredning av skogen. Dette gjelder samtlige de i forslag brakte alternativer.»

Disse eksemplene viser at det så langt fra har manglet på god vilje og arbeid fra naturvernforeningenes side. Disse har alltid regnet at det å få vernet større sammenhengende områder er en av naturvernets vesentligste oppgaver. Det er altså ikke viljen, men mulighetene til å gjennomføre det en har villet, som har vært det håpløse punkt. Denne vanskeligheten bunner vesentlig i naturvernloven (lov om naturfredning av 25. juli 1910 og 14. juli

1916), idet rammen for det det kan vernes om etter denne, har vist seg så rent for snever. Loven sier at visse naturforekomster eller steder kan fredes når dette ansees nødvendig for å beskytte ville planter og dyr, geologiske og mineralogiske dannelser og lignende, hvis bevarelse vil være av *vitenskapelig* eller *historisk* betydning. Som det fremgår av dette, kan en bare verne på grunnlag av rent vitenskapelige og historiske interesser, og ikke ut fra sosiale og estetiske hensyn.

Fra naturvernhold har det derfor lenge vært arbeidet med tanken om å få naturverloven av 1910 revidert, for å gi naturvernarbeidet større muligheter til å kunne utrette noe, utover vern av rent vitenskapelige og historiske årsaker alene. Etter krigen oppnevnte Kirke- og Undervisningsdepartementet en komité for å komme med forslag til ny norsk naturvernlov. Komitéen leverte departementet utkastet våren 1949. Lovforslaget ligger nå ferdig fra Kirke- og Undervisningsdepartementets side.

Et av kjernepunktene i lovforslaget er nettopp at det i tillegg til vern av vitenskapelige eller historiske årsaker skal være anledning til å verne områder på grunn av deres *naturskjønnhet* eller *egenart* og av *sosiale* grunner.

Lovforslagets videre skjebne vil være av vesentlig betydning for naturvernets fremtidige utvikling, dvs. i hvilken utstrekning det skal være mulig for naturvernets folk å gjennomføre det de vil, særlig da vern av større sammenhengende områder, karakteristiske utsnitt av norsk natur.

Ikke så å forstå, at det, om lovforslaget går igjennom i Stortinget, vil løse vanskelighetene for dem som arbeider med natur-

vernet. Vanskelighetene er så mange. Når alt kommer til alt, er det det materielle det kommer an på. Har en penger, kan en alltid få folk — til å kontrollere om det en vil med naturvernede områder og objekt slår til, — eller til å utføre undersøkelser og forarbeider som naturvernet har behov for, slik at man unngår tilfældigheter, eller løper i fare for å gjøre mistak. Det er jo liten hensikt i å verne, om det munner ut i bare en gjennomføring av en verneparagraf.

Men penger har naturvernet aldri hatt for meget av, det er såvidt det bærer. For 1952 hadde Landsforbundet for naturvern et statsbidrag på 4 000 kroner, for øvrig det meste Landsforbundet noensinne har fått bevilget. Det vil vel være noen som finner at 4 000 kr. er meget, men årsskriftet for samme år alene kostet ca. 5 000 kr., og et slikt årsskrift er nødvendig for å holde kontakten med medlemmene landet over.

Pengemangel har alltid vanskeliggjort naturvernarbeidet i Norge. Det hele har vært avhengig av en håndfull ideelt innstilte menneskers innsats. Og den har vært der hele tiden, gjerne hos vitenskapsmenn, som har så uendelig nok med sitt egentlige arbeid at også tiden har vært mangelfaktor, ved siden av pengene.

Det har også vært en stor svakhet at en ikke har hatt anledning til å koordinere, publisere, inspisere og drive undersøkelser. Det er f. eks. bare halvt arbeid å verne områder. De må undersøkes og ligge under stadig oppsyn og stell for at ikke selve hensikten med dem skal bli motarbeidet av naturen selv eller av menneskers ødeleggelser. Lov alene er ingen ting; det er menneskene det kommer an på, de som skal overholde lover og påbud. Og her

kan vi alle hjelpe til ved selv å fare varmsomt og kultivert frem.

Det er et stort arbeid å administrere naturvernet, de løpende forretninger, øve propaganda, inspeksjon, vitenskapelige undersøkelser, vakthold osv. Alt dette krever penger, og spørsmålet er om naturvernet kan gjøre regning med å få det.

Det er heldigvis en vei en kan og bør gå, — nemlig å sørge for at alle som på en eller annen måte kan trekke i en tråd til fordel for naturvernet, også gjør dette. Det er dette en etter evne har prøvd å gjøre hittil, og som en vil fortsette med fremover. Poenget er ikke hvem som gjør det, men at det blir gjort.

Men likevel, selv om det lykkes å trekke inn så mange som mulig i arbeidet for å verne om norsk natur, så fordrer dette en sentral ledelse, et sted hvor alle trådene løper sammen og settes i system, — og hvor en kan ta initiativ. Det er dette en søker å oppnå i utkastet til ny naturvernlov ved å ta med en paragraf om opprettelsen av et naturvernråd på fem medlemmer, hvorav iallfall to bør ha naturvitenskapelig utdannelse. I dette rådet ville en få koordinert fagkunnskap fra forskjellige områder og ikke minst med interesser i forskjellige retninger. Dette forslaget skal frem til behandling i Stortinget i mars.¹⁾

I lovutkastet hadde komitéen også tatt med en paragraf om en egen naturverninspektør. Det ble i komitéen regnet som et hovedpunkt i lovutkastet, — at administrasjonen av, og det praktiske tilsynet med naturvernet ble samlet i et kontor under fagkyndig ledelse. Det var natur-

¹⁾ Her mente forfatteren mars 1953, men ennå i april 1954 er det ikke behandlet. *Red.*

verninspektøren som skulle sette det hele i system og holde det gående. Finland har en slik naturverninspektør. Danskene, som er regnet for å ha en av verdens mest effektive naturvernlover, setter alt inn på å få en naturverninspektør. Det samme gjør Sverige. Det er et nødvendig krav. Departementet har ikke funnet det nødvendig å ta med noen paragraf om naturverninspektør, og ser på dette som et administrasjonsspørsmål.

Kort uttrykt kan vi sammenfatte natur-

vernets oppgaver slik: Hindre at den grenen vi sitter på, blir saget av, så vi mister kontakten med den naturen vårt folk har levet i og kjempet for gjennom århundrer. Vi plikter å sørge for at kommende generasjoner også kan ferdes i og studere deler av den natur som har vært — og er — grunnlaget for vår nasjons egenart. Det er til nytte og glede for folket at naturvernet skjer. Men til gjengjeld trenger også naturvernet støtte og forståelse hos vårt folk.

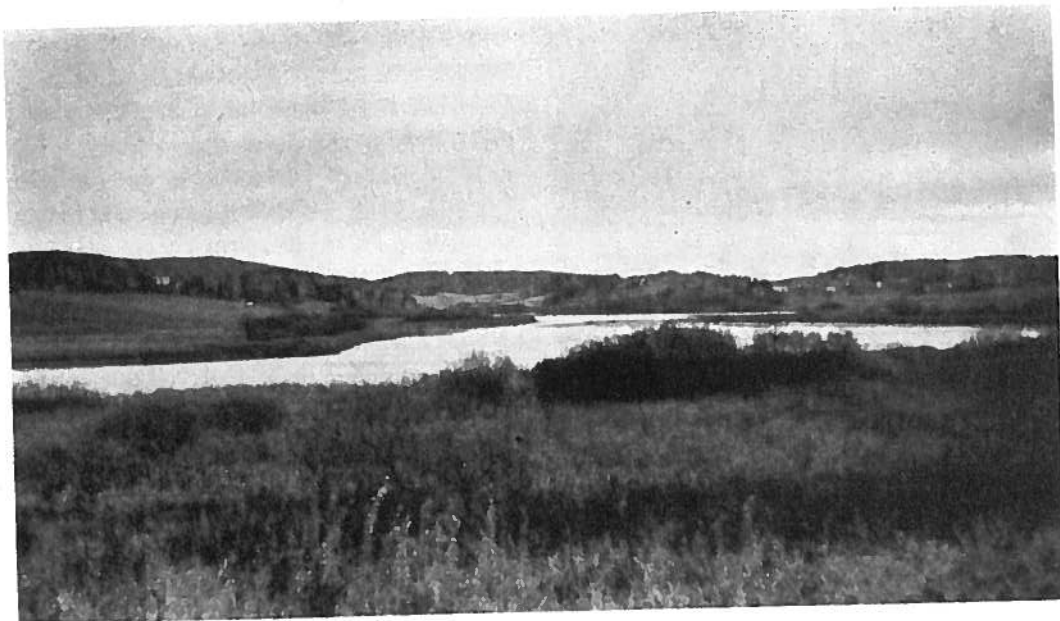
LITT OM ØSTENSJØVANNET I OSLO OG FUGLELIVET DER

Av lektor Erik Nybø

Østensjøvannet er henimot 2 km langt og ligger i grunnfjellsområdet øst for Osلودalen. Liksom de fleste Østmarksvannene og Bunnefjorden har også dette vannet hovedretningen nord—sør, en følge av bergartens struktur. Selve bekkenet som Østensjøvannet nå fyller er kanskje blitt til ved en oppsprekking av fjellet, og har fått sin videre utforming under istidene. Den store mengde leire skriver seg fra avsmeltningstiden. Havet sto den gang over hele Ekeberg og langt inn over Østmarka. Senere, da topper og åser dukket frem av sjøen, var det nok lenge et sund eller en fjordarm som skar seg inn ved Østensjø. Eftersom landet steg ytterligere, ble indre del av fjorden liggende isolert. Østensjøvannet var avgrenset, og bekken ved Bryn ble eneste avløp.

En vet at skogene engang har vokset helt ned til vannet, for det er funnet store trerøtter langs breddene. Det er naturlig å sammenligne med et av de stille skogvann vi kjenner fra Østmarka i dag. Men i liene omkring Østensjøvannet, særlig i sør og øst, er det dyp og dyrkbar jord. En begynte nok tidlig å rydde den. Endel av gårdene her er gamle, etter navnene å dømme. Abildsø skal være et vín-navn. (Oslo byleksikon.)

Gjennom århundrer har så vannet fått tilsig fra de dyrkede markene. Med smeltevannet om våren og med regnet er gjødningsstoffene blitt vasket ut av åker og eng og er havnet i det grunne Østensjøvannet. På bunnen er et tykt lag av gjørme, som vesentlig er dannet av dyrkingsjord og råtne planterester. En rekke kloakker

T.K. FOT. OKT. 53.

Østensjøvannet sett sydover. Østensjø gård oppe på bakken til venstre.

som munner ut her, bidrar også til å gi vannet rikelig med kvelstoffholdige forbindelser. Så det er ikke rart at det vokser og gror ved Østensjø. Ja, her er så frodig at en må reise til det fruktbare Vestfold, eller til Danmark, for å se noe lignende.

Endel av selve vannflaten er om sommeren dekket av flytebladene til tjønnaks (*Potamogeton*) og nøkkeroser (*Nymphaea*). Rundt vannet er det vakre rørskoger. De blir dannet først og fremst av takrøret (*Phragmites*), det største gresset vårt. Men her vokser også flere andre høye planter: kjerringrokk (*Equisetum*), siv (*Juncus*), konglesiv (*Scirpus*) og den smalbladete dunkjevle (*Typha angustifolia*). Den bredbladete dunkjevle (*T. latifolia*) og det vakre gresset elvekonge (*Glyceria maxima*) finnes også. Disse to artene er plantet av Haakon Tveter, tidligere eier av Østensjø gård.

Breddene består de fleste steder av flyte-

torv, som hever og senker seg med vannstanden. Både i flytetorven og innenfor denne vokser en mengde planter: Myrkongle (*Calla*), sverdlilje (*Iris*), myrhatt (*Comarum*), mjødurt (*Filipendula*), fredløs (*Lysimachia*), kattehale (*Lythrum*), selsnepe (*Cicuta*), mjølkrot, springfrø (*Impatiens*), slyngsøtvier (*Solanum*), skjolddrager (*Scutellaria*), vassmynte (*Mentha aqu.*), brønslé (*Bidens*) o. m. fl.

Fleire av disse plantene er kravfulle og har neppe vokset her svært lenge. De er antagelig på fremmarsj ettersom breddene blir mer rike på næringsstoffer. Samtidig kan vi fremdeles finne soldugg (*Drosera*) og tranbær (*Oxycoccus*) — nøysomme planter som hører hjemme på skogmyrene. Men disse artene befinner seg nå på vikkende front her ved Østensjøvannet.

I et slikt «rikt» vann er det selvsagt gode betingelser for dyrelivet. Det ville føre for vidt å nevne arter av mark,

T.K. FOT. 53.

Almedalen ved Østensjø, ca. 7 da. fredet i 1921 av Håkon Tvetter. Her vokser en mengde forskjellige løvtrær.

bløtdyr, krepsdyr, insekter, amfibier og fisker som finnes her. I denne artikkelen er det bare fuglene vi skal ofre litt omtale.

I sin monografi «Østensjøvannet» 1925, skrev Haakon Tvetter bl. a.: «— Det er først og fremst forskjellige andearter fra stokanden til den lille krikanden som endnu tildels hækker ved vandet, skjønt det nu blir mere og mere vanskelig for dem at undgaa krybskytterne. Tidligere saaes ofte lom paa vandet likesom enkelte

større vadefugler, men nu er det kun strandnipen som holder til her. —»

La oss se hvilke arter vi kan finne her i dag:

Endene er stadig blant de vanligste fuglene, særlig vår og høst kan en se mange av dem. Noen av dem ruger nok ved Østensjøvannet nå, etter at de i et par år har fått være i fred for «jegere».

Sivhøna (*Gallinula c. chloropus*) har fra gammelt av ruget ved Stavanger, men i skiftende og ofte lite antall. Men i de senere år har bestanden vært økende, både her og i Danmark. Ifølge «Norges Dyreliv» er det mulighet for at denne fuglen kan bli funnet rugende flere steder, ikke bare ved sørvestkysten, men også på Østlandet og i Trøndelagen. I 1951 ble det sett 5 sivhønereder i rørskogene ved Østensjøvannet. En fant også gamle redeskåler som viser at arten har hekket her før. Samme år så man på en gang 53 sivhøner ved Østensjø. («Fauna» nr. 3 — 1951.) Ved et besøk der i sommer (1953) så jeg sivhøner og unger langs hele vannet. Fuglene ser ut til å trives bra, og bestanden er utvilsomt økende.

Sothøna (*Fulica a. atra*) ble skutt første gang her i landet i 1838. Første sikre redefunn er fra 1888, på Jæren. Nå er også denne fuglen kommet til Østensjøvannet, hvor den har vært kjent noen år. I sommer (8. 7.-54) ble sett flere par med større og mindre unger. Fuglene holder mest til ved sørenden av vannet.

Om toppdukkeren (*Podiceps c. cristatus*) står det i «Norges Dyreliv»: «— I begynnelsen av hundreåret var den nesten ikke kjent som rugefugl, men i de siste 30 år er det årviss funnet en rekke reir i forskjellige vann på Jæren. Dessuten ble det i 1943—44 observert flere rugende

par ved Østensjø i Oslo —.» Denne vakre fuglen er på mange måter særlig interessant. I det ene øyeblikk ligger den stille på vannet — i neste er den vekk — dukket uten å etterlate seg ringer på vannflaten (Trollfugl). Den utmerker seg også ved sin underlige paringslek og transporten av de små ungene.

Vipa (*Vanellus vanellus*) er jo i de senere år blitt vanlig også enkelte steder på Østlandet. Og vi synes nå ikke mer det er noe underlig å se små vipeflokker på jordene rundt Østensjøvannet. Men det er vanskelig å forstå at de kan finne en fredet plett å legge eggene sine.

Hettemåsen (*Larus r. ridebundus*), en nybygger i landet vårt, viste seg på Jæren første gang i 1880. Også denne arten avlegger besøk ved Østensjøvannet.

Det er mange flere fugler ved Østensjø. Men de som her er nevnt, er blant dem vi helst legger merke til. Flere av dem er arter som er forholdsvis nye i vår fauna, og som brer seg nord-østover i landet. Ingen av disse er nevnt i Tveters monografi av 1925. Det ser altså ut til at fuglefaunaen ved Østensjø må ha forandret seg ganske betraktelig i de siste 30 år.

Mens det er forholdsvis få arter som ruger ved vannet, er det et større antall fugler som kan slå seg ned her en kortere tid vår og høst. F. eks. bekkasiner, snepper og andre vadere. Til og med sjeldne arter kunne en kanskje vente å få besøk av. Østensjø ligger jo nær trekkfuglens eldgamle rute: Oslofjorden — Øyeren — Mjøsa.

Nå er byen nådd frem til Østensjø, og boligblokkene blir reist rundt om. Hvordan skal det så gå med plante- og fuglelivet ved vannet?

Som bekjent vil en forsøke å bevare

naturen her — en rommelig landskapsstripe med åpne enger rundt hele vannet — (plansjef Strøm i «Arbeiderbladet» 2. mai 1953). En vil også beholde den nåværende vannstanden, som flora og fauna har tilpasset seg. Men allikevel kan vi ikke føle oss sikre for fuglene. Det er flere problemer som melder seg, når det skal bo så mange mennesker omkring vannet. Noen vil ha badestrender og fotballplasser, andre er interessert i roing og padling, atter andre vil fiske. Barna vil gjerne gå på jakt etter reder i rørskogene. Hunder og katter, kråker og skjærer blir det antagelig flere av. Stillheten vil forsvinne, og det blir større fare for at vannet kan bli forgiftet av søppel eller olje.

I utkanten av København ligger Utterslev mose (også kalt Søborg mose). Naturen ligner den som her er beskrevet fra Østensjø: Rørskoger, flytetorv og åpent vann. Riktignok er dette området ved København langt større enn vårt. Fuglelivet i Utterslev mose er nå blitt så rikt, at det er en av hovedstadens attraksjoner. Foruten store mengder av hettemåker, sothøner, lappe-dukkere og forskjellige slag ender, finnes også sjeldne arter som grågjess og ville knoppsvaner. Man kjenner i alt 108 fugler fra området.

I boken om Søborg mose forteller S. Kaulberg om hvordan denne naturparken ble til. Etter at Københavns Kommunalbestyrelse i 1931 hadde bestemt at mosens plante- og dyreliv skulle bevares, ble det gravet kanaler rundt hele det fredede området. Man hadde en spesiell maskin til dette arbeidet. Det er nå overalt vann mellom naturparken og plenene omkring, der folk ferdes. Her er det både spaserveier og idrettsanlegg. Men rørskogene og flytetorven er blitt liggende som kunstige

øyer, hvor fuglene vet de kan være helt trygge. Det er ingen steder anledning til å ferdes i båt. Både fiske, jakt og badning er forbudt.

Ved Østensjøvannet er det riktignok ikke tillatt å skyte fuglene, men noen annen beskyttelse har de heller ikke —

bortsett fra den ting at breddene er så vanskelig tilgjengelige for folk. Det er nok av mat og gode rugeplasser for mange slags fugler ved dette vannet. Det står igjen å skaffe dem et fredet område, som er en betingelse for et rikt fugleliv.

E. Nybø.

BØRGEFJELL

Av diplomingeniør H. S. Borchgrevink.

Med et tillegg av Thv. Kierulf.

Vi har fått anledning til i Årsskriftet å trykke et brev som kontorsjef Thv. Kierulf har fått fra sivilingeniør H. S. Borchgrevink. Brevet er en høysang til de uberørte herlige traktene mellom Namsvatn i syd og Suspendalen i nord.

Måtte det lykkes å få fredet denne enestående villmark.

Med største interesse — og med noen vemod — har jeg lest Deres artikkel om Børgfjell i siste nummer av «Naturvern i Norge».

For Børgfjelltraktene er nemlig mine gamle kjenninger etter at jeg i årene 1924—1942 tilbrakte mine sommerferier der oppe.

Riktignok hadde jeg fiskehytte ved Kariflyen ved Namsen, ca. 2 kilometer nedenfor oset i Sørvannet, men jeg hadde også fiskerettigheter ikke alene i alle 3 Namsvann, men også i Jengelvåssdraget foruten i en hel rekke småvann og tjern rundt omkring Namsvannene og inne i Børgfjellplatået. Ofte gjorde mine kame-

rater og jeg teltturer som kunne vare opp til en uke til de mer fjerntliggende fiskeplasser, og all den herlighet som De beskriver i Deres artikkel var vår, beskyttet alene ved områdenes beliggenhet langt fra folk og ved de besværlige transportforhold. Første gang jeg besøkte traktene i 1924, måtte vi leie ekstrabil fra Steinkjer til Gjersvik, overnatte der og neste dag dra videre med Grong Grubers motorbåt til Røyrvik, hvorfra en besværlig marsj med rotur over Vekteren frem til Namsvannet. Bagasjen ble trukket av en stut på langslede over myrene.

Når vi kom i slutten av juli eller begynnelsen av august til vår lille hytte ved Namsen og tok årets første fisketur nedover elven, lå dens bredder av fin, hvit sand helt uberørt. Intet menneske hadde ferdes der og satt spor. Men så var også dyrelivet utrolig uberørt. Villgåsen, som vi så i store flokker på våre ekspedisjoner til Djupvannet, hvis bredder var fulle av dens dun, fant vi også ikke så sjelden på visitt i selve Namsen, skjønt det bare var

en eneste gang jeg oppdaget at den ville hekke der. Jeg vedlegger et foto (fig. 1) av et gåserede som jeg ved den anledning fant på en liten øy knapt 500 meter fra hytta. Vi så ikke noe til foreldrene. Formodentlig hadde de allerede forlatt redet, da de på avstand hørte at det var folk i nærheten, eller kanskje de har skimtet vår lille seilduksbåt under manøvrering over elven. Vi syntes det var evig synd at vi ufrivillig hadde fordrevet dem.

Like ved denne øya så vi i flere år stadig fiskeørner, som kastet seg hodestupes i vannet, og jeg kan ikke nekte at jeg ikke var synderlig begeistret for konkurransen i fisket. Ellers hekket årligårs måker på de mange småøyene ved osset i Sørvannet (de er nå alle oversvømmet), og når vi kom og hytta ble bebodd besøkte alltid et par foreldre oss. De kom tidlig hver morgen og dro tilbake til ungene ved vannet om kvelden. De ernærte seg da av all fiskeinnmaten som vi passet på å kaste på så grunt vann at de kunne rekke den når de vasset omkring båt-plassen like nedenfor hytta. Ellers var det rikelig med rype i bjerkeskogen og ikke så lite storfugl også, men nesten ikke ørrfugl. Endene og deres familier hadde tilhold i de små tjern som det var så mange av på begge sider av Namsen, og inne på myrene bodde småspoven som fløytet så vemodig, og som hadde den pussige vane å sette seg opp i de gamle furuene på sine lange ben. Under fisket om kvelden så vi ikke så ganske sjelden oter — et ufyselig og stygt dyr — og elgen hadde også sin vante vei over elven. En gang passerte en elgfamilie ikke 15 meter fra meg der jeg stod en kveld bak et bjerketre og fisket.

En sommer fant jeg ferske bjørnespor like ved hytta, og jeg ble enig med min

1. Rede av gås.

H.S.H. FOT.

nabo Morten Namsvatn om at vi ikke skulle snakke om det, for vi ville nødige den skulle bli skutt. I tre somre vandret den fredelig omkring i trakten, og vi så stadig dens spor og etterlatenskaper like ved hytta. Men så ble den vidløftig og begynte å forgripe seg på småfe, og så måtte Morten til pers allikevel og skjøt den en vår noen få hundre meter fra hytten min. Ulv var der jo om vinteren, men en sommerdag vi roddé til Sandvik etter melk og brød ble vi ikke lite forbauset ved å oppdage en voksen tjafsete ulv som nysgjerrig fulgte langs land på høyde med båten. De har fotografert et gammelt fiskeørnrede. Jeg gad vite om det er det samme rede som lå i toppen av en gammel furu (fig. 2) rett syd for strømmen mellom Store Namsvann og Midtivannet og ikke langt fra Golomvannet. Her holdt fiskeørnen til huse i mange år, og i 1928 krabbet jeg opp og tok vedlagte foto (fig. 3) av de to nesten flyvedyktige unger jeg fant i redet, mens foreldrene gjorde ubehagelige stupbombeangrep mot hodet mitt.

2. Rede av fiskeorn. (*Pandion haliaëtus*). H.S.H. FOT.

Det var mye og stor fisk i Namsen og i traktene der omkring i de årene jeg holdt til der oppe. Jeg har i mitt lange fiskerliv flakket meget omkring på fiske i vårt land, men jeg har til beste å se noe bedre fiske enn det jeg kunne glede meg over i disse 18 årene. Min lille fiskehytte ble etter hvert innvendig dekket av kontrafeier av fisk over 1½ kg som fikk æren av å bli «veggedyr». Det var krigen og den stadig stigende trusel om oppdemning som fikk meg til å oppgi stedet i 1942, og jeg forærte da hytten til min venn dr. Helland-Hansen, som flyttet den — først til Jengelevens utløpsos i Store Namsvann og senere, da oppdemningen ble et faktum, til et sted høyere opp i bakken ikke langt fra Djupvannsflyen. Jeg undres på om det er min hytte og mine «veggedyr» De har sett, og som De skriver om i Deres artikkel.

Nå er Namsvannet demmet opp 14 meter. Småøyene som var så idylliske er forsvunnet under vannspeilet, og den berømte strømmen mellom Store Namsvann og Midtvannet eksisterer ikke mer. Selve dammen er bygget over en av mine yndlingsfiskeplasser og overløpet fra dammen har gravet seg nytt elveleie like der hvor min hytte lå. Torv er revet opp og trær veltet overende. En vederstyggelighet! Og fisket er totalt ødelagt etter at Namsen elv om sommeren er blitt bare en liten midtelsstor bekk med store ekle mudderstrender og etter at fisk ikke lenger kan komme ned fra Namsvannet.

Jeg er glad jeg har fått lov til å nyte stedets natur og uberørte fred og dyreliv i de 18 årene jeg tilbrakte mine ferier der oppe. Det er ikke mange som har opplevet maken.

Kunne det lykkes Dem å få fredlyst Børgfjell som naturpark ville imidlertid våre etterkommere kanskje kunne oppleve

H.S.H. FOT.

3. Fiskeornunger i redet.

litt av det som jeg har satt sån pris på, og jeg ønsker Dem lykke og hell i Deres bestrebelse herfor.

Ærbødigst
H. S. Borchgrevink.

FUGLELIVET I BØRGEFJELL- OMRÅDET

I min artikkel om Børgefjell i Årsskriftet 1950—51 antydet jeg at en undersøkelse der på forsommeren antagelig vil vise at fuglelivet der ikke er så sparsomt som vi fikk inntrykk av under vår korte og meget raske befarung i august 1951.

Jeg er nå blitt gjort kjent med at cand. real. Svein Haftorn var der i juli 1952 og undersøkte nøyere et område omtrent fra

Kjukkelvann — Tønnefjellet — Djupvann i øst og vestover mot Skletfjellet — Joalinakken—Jengelfjellet, dessuten foretok han undersøkelser lenger vest omkring Tomasvann og mot Majavatn. Han har skrevet om sine resultater i bladet «Fauna» nr. 3, 1952. I det egentlige fjellområde konstaterter han i alt 67 fuglearter og i skoglendet ved Tomasvatn og Majavatn 34 fuglearter, i alt altså 101 arter. Han har også søkt å finne ut hvilke pattedyr som vanligvis eller som streifdyr forekommer der, og er kommet til dette resultat: Hare, ekorn (i skoglendet), ulv, rødrev og fjellrev, gaupe, bjørn, jerv og elg (også i fjellendet), dessuten en rekke smågnagere.

Thv. Kierulf.

FREDET OMRÅDE I MURU STATSSKOG, NORDLI

Av skogforvalter Kristen Krogh.

Som kort nevnt i årsskriftet 1950—51 er et ca. 50 dekar stort område i Muru statsskogkompleks i Nordli, Nord-Trøndelag fredet for hogst etter forslag av Skogdirektøren og skogforvalteren i Grong. (Nb. I notisen er et par ord falt ut, det står «skogdirektøren i Grong».)

Det kan være av interesse å gi noen flere opplysninger om dette fredfelte og hensikten med fredningen.

Som kjent er det nå mange steder i vårt land at en bare i statsskogene finner områder med udrevet eller nesten udrevet skog. Dette skyldes at statsskogene ofte er

de mest avsidesliggende, slik at drift ennå ikke har nådd dem overalt. Etter hvert som bedre driftsforhold gjør skogene over stadig større områder mer og mer velpleide og nær sagt moderne å se til, er det av betydning å bevare litt skog i dens opprinnelige form, for at kommende slekter kan få se hvordan skogen så ut i «gamle dager», og for at fremtidig skogforskning skal ha sammenligningsobjekter i naturlig utviklet skog. Dette faller jo for øvrig sammen med selve grunntanken i naturfredningssaken, så en nærmere utredning av spørsmålet er overflødig her. Det

*Utsnitt av Rektangel 51 B Nordli, som viser beliggenheten av det fredete areal.
Skogsbilveien er inntegnet.*

blir som regel i statsskogene en må se seg om etter felter for slik fredning.

Etter min mening burde det være et slikt fredet skogstykke i hver bygd eller landsdel, eller med andre ord så mange at alle de forskjellige skogtyper under de ulike vekstforhold i vårt vidstrakte land blir representert. Størrelsen av fredfeltene må rette seg etter forholdene. I de sentralt liggende landsdeler med intensivt skogbruk får en nøye seg med mindre arealer på hvert sted. I de mer avsidesliggende store skogdistriktene har en — i hvert fall i vår generasjon — råd til å avse noe større felter.

I Grong skogforvaltnings område er det et felt i øvre del av den egentlige Namdalen, nærmere bestemt i Smalåsen statskog på grensen mot Nordland, som er fredet for hogst ved bestemmelse av de-

partementet i 1932. Dette feltet er på 158 dekar, hvorav et lite vatn, Langtjønna, tar omtrent 55 dekar.

I den andre delen av Grong skogforvaltnings område, Lierne, har det til for få år siden vært drevet forholdsvis lite, og det har vært mer enn nok gammelskog. Men med den raske utvikling av driftsmulighetene i de siste årene ble det aktuelt å gjøre noe for at endel av den gamle skogtypen skulle bli bevart også der.

Muru kompleks er på ca. 71 000 dekar under tregrensen, derav ca. 52 000 dekar produktiv skog. Det fredete område på ca. 650 dekar inneholder både produktiv og uproduktiv skog, men forholdsvis mindre av det siste. En kan regne at det tar omtrent 1 % av det produktive skogarealet i eiendommen.

I Muru drives det ennå for det aller

BIRGER DAHL FOT.

Inngangen til feltet — ved Storbekken. Utprøgete urskogsgraner moter en straks.

meste i gammel skog, dvs. skog som ikke er hogd siden i begynnelsen av dette århundre, til dels ikke siden i 1870—90-årene. All denne skogen er overmoden, og det gjelder å komme gjennom den fortest mulig. Hogstene blir derfor mest gjennomhogging og fristilling av naturlig oppkommet gjenvækst, som det er forholdsvis mye av så langt øst i Namdalen. Først i «annen omgang» kan en begynne virkelige foryngingshogster, og jo før en kan begynne på denne omgangen, desto bedre. Om en setter igjen 1 % av skogen, vil ikke det merkes. Teoretisk betyr det at en kan begynne «annen omgang» en brøkdelen av et år tidligere, altså en liten vinning. I

annen omgang vil en ha mer enn nok med å få skikk på de 99 %. Det er ikke tvil om at tilveksten og dermed avkastningen kan økes så mye at en tar igjen det mange-dobbelte av det en gir avkall på ved fredningen, selv om en satte igjen atskillig mer enn 1 %.

De samme forhold gjelder utvilsomt overalt hvor vi har noen større områder med gammel skog. Det er etter min mening et fullstendig uholdbart argument når enkelte hevder at fredning av endel slik skog vil bety mindre tømmerutbytte og mindre arbeid i skogen i tiden fremover.

BIRGER DAHL FOT.

Litt lenger oppe render Storbekken gjennom tett blandingskog av gran og bjørk.

BIRGER DAHL. FOT.

På moen i nordvestre hjørne av feltet ligger gamle full tett i tett.

Jeg ville nevne disse alminnelige synspunkter for å vise at fredningen av et skogområde som dette i Muru ikke bare var berettiget av ideelle grunner, men også fullt forsvarlig rent forstlig og praktisk sett.

Muru kompleks inneholder naturligvis mange slags skogtyper. Mest er det av den noe glisne granskogen på middels bonitet, som er så vanlig i høyereliggende strøk på disse kanter. Mange steder er den vannsyk. Men det finnes også, særlig i brattere ller, bedre granskog, tildels av høy bonitet. Ikke så lite av Muru er bevokset med bjørkeskog oppkommet etter skogbrann i forrige århundre. I denne bjørkeskogen er det nå mange steder kommet opp naturlig gjenvækst av gran, som ennå for det meste er under slipedimensjon. Endelig er det i Muru ganske store arealer med myr med spredt furuskog.

I det fredede område har jeg forsøkt å

få med alle disse skogtypene. Det mener jeg er riktig, for hensikten er jo å vise ettertiden hvordan skogen i trakten en gang så ut. Det er altså ikke bare urskog i den forstand at det er tett skog med grove dimensjoner. Slik skog er det omkring «Storbekk-kneet» og en liten tjønn i nedre del av feltet og dessuten i et belte av høyere bonitet som går tvers over feltet litt lenger opp. I nordvestre delen er det en glissen mo, i nordøstre delen noe av den nevnte bjørkeskogen og i søndre delen oppimot fjellet mer eller mindre halvskral granskog, som går over i ren fjellskog. Myr er det forholdsvis lite av, men myrstrekningene i Muru vil for det meste frede seg selv i hvert fall i lang tid fremover.

Det fredede område er 630 meter bredt og gjennomsnittlig vel 1 km langt opp til fjellet (h. o. h. ca. 435—690 m). Grenselinjene mot øst og vest er lagt slik at de går

BIRGER DAHL FOT.

Tjønnen er eiendommelig ved at det bare har underjordiske avløp, ett i hver ende. Det ligger i en «grube», så det ville bli møtkjøring på alt tommer derfra.

mest mulig naturlig i terrenget og slik at en skal slippe å kjøre over feltet når det drives ved siden av. Slike hensyn mener jeg er viktig å ta ved denne slags fredninger. Feltet ligger akkurat på skillet mellom øst- og vestrennende bekker og for så vidt mest avsides for drift. Derfor er det naturligvis også blitt stående igjen. Endel av området er likevel drevet, visstnok i 1870—80-årene, men det finnes bare spredte, sterkt mosegrodde stubber etter denne hogsten. Nå ligger feltet ikke avsides. En skogsbilvei er ferdigbygget til 500 meter fra feltets nedre hjørne, og når veien blir fullført videre som planlagt, kommer den bare ca. 300 meter fra feltet.

Dyrelivet i en slik gammel skogtype er ikke særlig rikt. De fleste fugler som holder til i skog, trives i lysere og åpnere skogpartier, og en fremmer i hvert fall

ikke fuglelivet ved å frede skogen for hogst. Men det er jo heller ikke formålet ved slik fredning. Noen få fuglearter synes å foretrekke gammel, udrevet skog, f. eks. hønehauk, lavskrike, svartspett og tretåspett. Videre kan det naturligvis bli gode hekkemuligheter for andre fugler som ruger i råtestubber og hule trær. Et fredet område kan vel også bli et tilfluktssted for dyr som skyr ferdsel og rørelse i skogen. Men området er ikke fredet for jakt, så noen særlig betydning for dyrelivet vil det ikke få. Det er også for lite til det.

Det forekommer så godt som ikke havning i denne delen av Muru, så «unaturlige» inngrep av krøtter skulle en være fri for.

Bildene, som for øvrig alle er fra nordvestre del av feltet og for så vidt gir et ensidig inntrykk, vil forhåpentlig fortelle litt om hvordan skogen ser ut.

ELFERDALEN

Av forstkandidat Thv. Kierulf.

Et romantisk navn! Det bringer tanken hen på alfer og alfedans. Men finner man veien dit opp, penses tanken heller inn på eventyr med troll og underjordiske. Det er dessuten mer enn tvilsomt om navnet i det hele tatt har noe med alfer å gjøre. Det er større sannsynlighet for at det er eld (ild) og får vi har i navnet, altså en vei, et får som ilden har tatt i gammel tid. Overalt kan en se merker etter skogbrann. Det er gamle forkullede furustubber, og på ikke få furuer ser en merker etter at ilden har herjet dem. Men sårene er delvis grodd over. På noen furuer kan en til og med se spor etter 3 skogsvarmer. Hvor mange hundre år dette navnet er, er ikke godt å si.

Ramsåsen kan ha sitt navn etter ramsløken (*Allium ursinum*), for selv om denne planten ikke finnes i professor Høegs planteliste, er det ikke usannsynlig at den finnes på Ramsåsen.

Den lille Elferdalen på Ramsåsen i Lisleherad har ligget der i århundrer, ja årtusener, tilsynelatende uoppgadet eller glemt av menneskene. Der har gran og furu — og bjerk og osp og svartor fått gro uantastet, aldri har noen øks felt et tre, ikke noen sag kappet en trestamme. Kan man hist og her finne noe som ligner en liten sti, så må det være etter rådyrene, for dem er det mange av å dømme etter ekskrementene, som en finner nær sagt overalt. Men her er også elg og hare; om våren spiller tiuren og om høsten beiter den i de svære ospene.

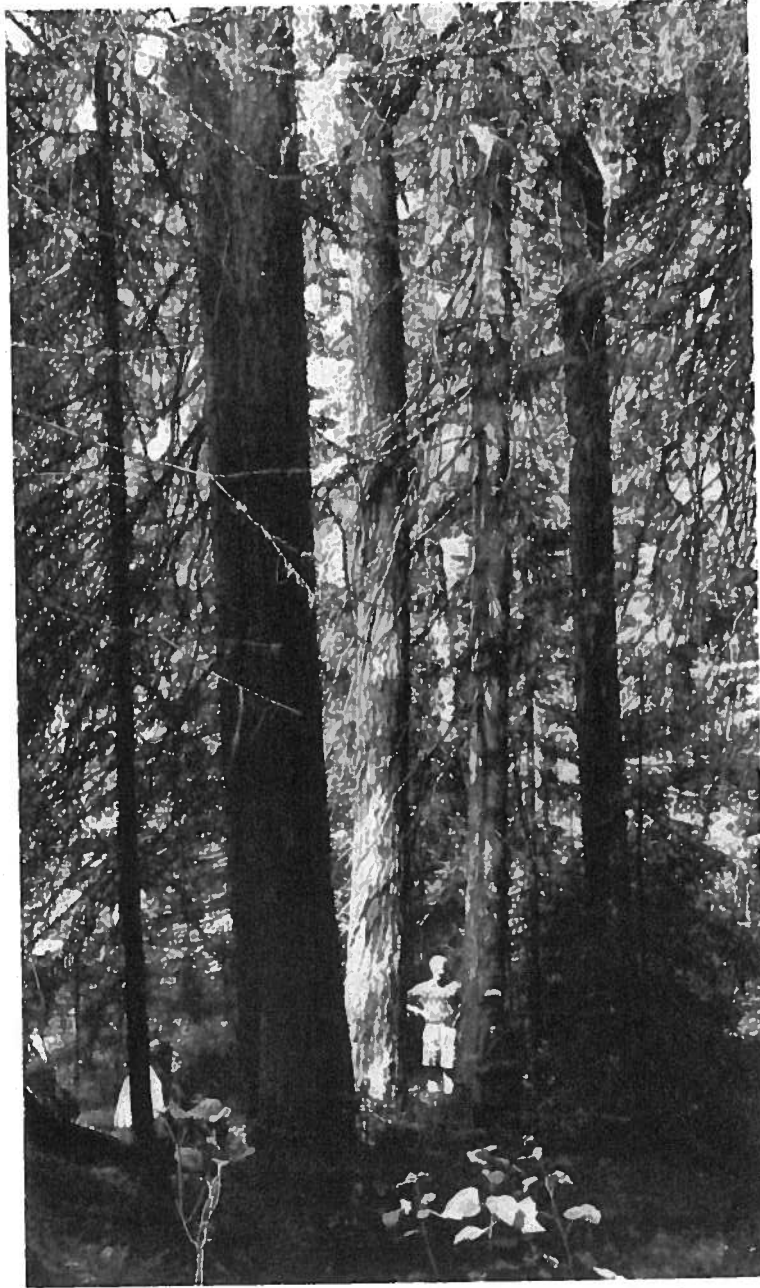
Uoppgadet? Ja — like til de senere

årene, og iallfall av folk flest. Skogsfolk fra traktene rundt har nok kjent til denne utgamle skogen. Men da spørsmålet for noen år siden ble sendt ut om og hvor det fantes urskog i landet, så kom også Elferdalen og Ramsåsen frem — så å si i dagens lys. Og det varte ikke lenge før det gikk gjetord om denne urskogen — ikke minst takket være den lokale presse. Og da den først ble litt kjent, kom snart den ene, snart den andre for å se den enestående skogen. For enestående er den, det sier alle — også fagfolk innen skogbrukernes rekke — og også naturvitenskapsmenn som har vært der.

Det er vesentlig de vanskelige driftsforhold som har bevirket at disse 200 à 300, kanskje 400 mål skog er blitt liggende igjen urørt av menneskehånd. Tømmerhuggerne har drevet i liene rundt omkring, og en gammel nedråtnet tømmerrenne viser at det nok har vært stordrift i trakten for en 40—50 år siden. Men skogen i Elferdalen har fått stå.

Urskogen i og omkring Elferdalen ligger ca. 370 m o. h., fjellgrunnen er grunnfjell, så på bergryggen og hvor det ikke er noe løs jord over berget, vokser det mest bare kort furu. Men i liene og smådalene med dypere jord, der trives gran og osp og bjerk, svartor er det også litt av. Og slike trehøyder!

13. mai 1950 ble det arrangert en befaring av fagfolk for at man kunne få sakkyndiges uttalelse om dette skogpartiet virkelig var så enestående og interessant som det ble sagt. I befaringen, som ble

T.K. FOT. 1951.

*I Elferdalen kan man nesten tro sig hensatt til skogene på
Nord-Amerikas vestkyst.*

T.K. FOT. 1951.

Her har aldri øks eller sag felt noe tre.

ledet av skogens eier og fylkesskogmestren, deltok bl. a. formannen i Landsforbundet for Naturvern, professor Fr. Isachsen, formannen i Østlandske kretsforening, professor i botanikk Ove Arbo Høeg, fra Det norske Skogforsøksvesen deltok professorene E. Eide og E. Mork. Alle var enige om, at dette var et usedvanlig interessant skogsamfunn, som — hvis man kunne få bevart det urørt av enhver skogsdrift — ville bli en kilde til mange naturvitenskapelige og forstlige studier, og at

det her var forhold og situasjoner som det sannsynligvis ikke finnes noe lignende av annet steds i landet.

I de frodigere partier finner man henimot 30 meter høye graner og furuer, furuer så kvistrene og fine at en trelasthandler ville slikke seg om munnen etter dem. Men ser en litt nøyere på furustammene, finner en nok her og der umiskjennelige tegn til råte: Små og større sopp-legemer; det er den av skogsfolk velkjente «gås» eller stokk-kjuka (*Polyporus pini*). Og de svære granene bærer også tegn på indre skavanker: rauråte (*Polyporus annosus*).

Det er de svære trærne som først tiltrekker seg oppmerksomheten. Men innimellom disse oldefedre er det på de bedre vokseplasser tildels rikelig med grønn frodig smågran som kiler seg inn mellom storskogen for å komme opp i lyset. Og deres tid kommer nok. For når stortrærne er mette av dager, kommer en dag et stormkast og feier dem overende. Da blir det smågranenes tur.

I denne skogen kan en riktig se hvordan naturen selv ordner opp i et slikt samfunn. På bakken ligger læger av alle aldrer: Noen er så oppløste og mosegrodde, at de bare tegner seg som en lang smal forhøyning på marken, kanskje gror det små granplanter langs etter dem, slik det pleier å gjøre. Andre vindfall er ikke kommet så langt i oppløsningsprosessen, de har mistet grener og bark, så de ligger der nakne og avklædte bare med litt mose hist og her. Atter andre «fall» har ennå grenene i behold, og de er ikke så lette å komme over, og der ligger en svær gran som må være blåst overende ganske nylig, for baret er ennå grønt.

Et par steder har Vår Herre riktig lyst

opp i skogen. Stammene ligger på kryss og tvers, det er blitt en passende gruppe-åpning, en «småflatehugst», så der blir det sjangse for en ny generasjon å spire frem.

Og innimellom står det nakne skjeletter både av gran og furu, noen luter seg opp til et nabotre, som tok imot det, da det i sin tid tok overhaling.

Svære innråtne osper står som veldige spøkelser, krokete og med digre grener høyt oppe i kronen. Det er noe for hakkespetter og ugler! Også i ospestammene herjer sopp (*Polyporus igniarius*).

Det hele gir et bilde av hvordan det går for seg når menneskene ikke griper inn: De gamle trærne dør og råtner, faller overende, smuldrer hen, og nye små trær gror frem i åpningene og på likene av de gamle. Det er livets evige syklus.

Nede på bakken og i jorden lever og arbeider allslags smått kryp fra mus nedover til små og større insekter, larver og laverestående smådyr, bakterier og sopp. Alt det organiske materiale, som det har tatt trærne 100—200 eller flere år å bygge opp, det blir igjen oppløst, nedbrutt, det blir litt etter litt omdannet til muld. Denne mulden er næringsstoff for markvegetasjonen og for små treplanter som spirer frem. Under barken på de syke og avfaldige trærne arbeider også insekter og larver, som igjen er føde for hakkespetter og spetmeiser.

— — —

Under befaringen den 13. mai tok professor Høeg opp en fortegnelse over markvegetasjonen; den gir seg ikke ut for å være noen fullstendig liste, men gir allikevel et inntrykk av floraen, den inntas derfor her:

Planteliste

notert i urskogområdet på Ramsåsen,
Lisleherad, 13. mai 1950 av
Ove Arbo Høeg.

<i>Actaea spicata</i>	<i>Linnaea borealis</i>
<i>Alnus incana</i>	<i>Listera ovata</i>
» <i>glutinosa</i>	<i>Luzula pilosa</i>
<i>Anemone nemorosa</i>	<i>Lycopodium selago</i>
» <i>hepatica</i>	» <i>annotinum</i>
<i>Asplenium trichomanes</i>	<i>Majanthemum bifolium</i>
<i>Betula</i> spp.	<i>Melampyrum silvaticum</i>
<i>Carex digitata</i>	<i>Oxalis acetosella</i>
<i>Chamaenerium angustifolium</i>	<i>Paris quadrifolia</i>
<i>Convallaria majalis</i>	<i>Picca abies</i>
<i>Cystopteris fragilis</i>	<i>Pinus silvestris</i>
<i>Daphne mezereum</i>	<i>Polypodium vulgare</i>
<i>Deschampsia caespitosa</i>	<i>Polygonatum verticillatum</i>
» <i>flexuosa</i>	<i>Populus tremula</i>
<i>Dryopteris linnaeana</i>	<i>Pteridium aquilinum</i>
» <i>filix-mas</i>	<i>Pyrula uniflora</i>
» <i>austriaca</i>	<i>Rubus saxatilis</i>
<i>Equisetum silvaticum</i>	<i>Solidago virgaurea</i>
<i>Fragaria vesca</i>	<i>Sorbus aucuparia</i>
<i>Juniperus communis</i>	<i>Ulmaria pentapetala</i>
<i>Lactuca muralis</i>	<i>Vaccinium myrtillus</i>
<i>Lathyrus vernus</i>	» <i>vitis-idaeus</i>
» <i>montanus</i>	<i>Valeriana sambusifolia</i>

Om denne plantelisten sier professor Høeg bl. a.: «Fortegnelsen inneholder ingen sjeldne arter, men den viser, at floraen er forholdsvis rik; en nøyere undersøkelse vil utvilsomt øke artsantallet atskillig.»

Alle som har sett denne urskogen har hatt den samme oppfatning: At alt må gjøres for å få iallfall noe av den bevart i sin jomfruelige tilstand. Skogen er imidlertid i privat eie, dessverre, må en nesten si, for det gjør det straks vanskeligere å få en fredning i stand. For selv om en mengde trær er mer og mindre råtne, så står det allikevel store verdier på et hektar. Og selv om eieren til å begynne med

T.K. FOT. 1951.

Det står verdifull tømmerkog i Elferdalen, men ikke få av de fine furuene er innråtne; «gås» (Polyporus pini) — se fruktlegetet høyt oppe til venstre på furuen omtrent mitt på bildet.

stilte seg velvillig til spørsmålet om fredning, så har det vist seg senere at håpet om å bevare noe av urskogen stadig er blitt mindre.

Spøkelset er kommet i form av en skogbilvei. Den har ett seg lenger og lenger oppover i skogen, og nå (i 1953) nærmer den seg stygt Elferdalen.

Det ble i januar 1951 sendt et andragende til Norges almenvitenskapelige forskningsråd om et beløp som tenktes anvendt som en godtgjørelse til eieren for å få ham til å gå med på fredning av endel av urskogen. Andragendet som var undertegnet av professor Ove Arbo Høeg som formann i Østlandske kretsforening for Naturfredning ble tiltrådt av professorene dr. Hj. Broch, E. Eide, Fridtjov Isachsen, Elias Mork og J. K. Sandmo, skogdirektør Alf Langsæter, konservatorene Johannes Lid og Per Størmer, dr. H. L. Løvenskiold, statsentomolog T. H. Schøyen, statsmykolog Ivar Jørstad og dosent Fr. Økland.

Med andragendet ble sendt en særuttalelse av professorene Eide, Høeg, Isachsen og Mork som meget sterkt understreket ønskeligheten av en totalfredning.

Andragendet ble vesentlig begrunnet med at man her kunne få sikret seg et helt enestående felt for naturvitenskapelig forskning. Beklageligvis ble andragendet ikke innvilget.

Så lenge det er liv — er det jo imidlertid håp, heter det. Vi må ikke oppgi håpet, men forsøke å oppnå iallfall noe.

Det ville være et uerstattelig tap både for naturvernsaken og særlig for naturvitenskapen om øksen skulle få herje i denne eventyrskogen.

Tbu. Kierulf.

ØSTLANDSKE KRETSFORENING FOR NATURVERN

ARSBERETNING FOR 1952

Styret har i 1952 søkt å aktivisere arbeidet for naturvern og å stimulere kretsforeningens medlemmer dels til å bli mer positivt innstillet til naturverntanken og dels til å verve nye medlemmer.

Styret har i året bestått av dr. H. L. Løvenskiold, førstebibliotekar Peter Kleppa, redaksjonssekretær Asbjørn Omberg og kontorsjef Thv. Kierulf, med sistnevnte som formann og førstnevnte som nestformann. Den tidligere formann professor Ove Arbo Høeg, som fremdeles er medlem av styret, har hele året vært i India. Som tidligere år har h.r.advokat Anton Heyerdahl elskværdig fortsatt som kasserer og forretningsfører; styret vil herved bringe ham sin hjerteligste takk.

Styret har holdt 3 møter.

Kretsforeningen hadde ved årets slutt 301 medlemmer i alt hvorav 166 livsvarige; det er en økning i året på 25 medlemmer.

Av saker som har vært behandlet kan nevnes:

Cand. mag. Osmund Langtvet, som har fungert som Landsforbundets sekretær, hadde til hovedfagsoppgave til embetseksamen valgt: «Naturvern, vitenskapelig og sosial betydning, retningslinjer og mål». For å studere naturvernets stilling også i andre land reiste han på forsommeren til Belgia, Sveits, England og Danmark. Til denne hans reise bevilget styret ham et reisebidrag på 600 kr. Herr Langtvet har

både tidligere og også etter sin hjemkomst gjort Kretsforeningen mange tjenester.

Styret har arbeidet videre med spørsmålet om utgivelse av et *kvartalskrift* om naturvern. Landsforbundet har etter vår anmodning forelagt saken for de øvrige kretsforeninger, og ved årets utløp forelå svar fra 3 av dem. Styret i Østlandske kretsforening vil arbeide videre med spørsmålet og søke å løse det i samarbeid med Landsforbundet og de andre kretsforeninger.

Fra Kirke- og Undervisningsdepartementet mottok styret på nyåret til uttalelse departementets bearbejdede forslag til *lov om naturvern*. Styret hadde endel bemerkninger å gjøre og meddelte dette til departementet først i april. Senere var formannen i Landsforbundet, professor dr. Hj. Broch, og kretsforeningens formann Thv. Kierulf, innkalt til en konferanse om forslaget i Kirkedepartementet; fra dette var til stede ekspedisjonssjef Devik, byråsjef Værn og sekretær Nilsen. Senere har departementet meddelt at proposisjonen om loven sannsynligvis vil bli fremsatt under vårsesjonen 1953.¹⁾

Styret har oppnevnt et lokalt utvalg på 4 medlemmer i Eidsvoll og Nes som skal ta seg av *fuglefredningen i Vormå*. Ut-

1) Stortinget rakk ikke å behandle proposisjonen i 1953; ny proposisjon er fremlagt for det nye storting i 1954.

Red.

valget skal holde en viss oppsikt med fredningen, holde seg à jour med forhold av interesse for denne og forsøke å få fredningen utvidet noe lenger nedover. Fredningen, som er meget populær, har virket meget godt.

Utvalget har også tatt opp spørsmålet om å få fredet *svømmefuglene i Andelven* i Eidsvoll. Godseier Jørgen Mathiesen er den største grunneier her, han er meget interessert i denne nye fredning og har gått med på å frede fuglene på sine eieendommer. Utvalget arbeider for å få flest mulig av de andre grunneiere langs Andelven til også å gå med på fredning.

Dr. H. L. Løvenskiold har tatt opp igjen arbeidet for å få fredet *sjøfuglene i den indre Oslofjord*. Denne saken hadde han fått i god gjenge før krigen, men dessverre ble den ikke bragt helt i orden. Det er nå meningen å få ordnet fredningen snarest mulig, men det tar sin tid, da alle de tilstøtende kommuners uttalelse må innhentes.

Styrets medlemmer Omberg og Kierulf har vært i stadig kontakt med foreningen «Vassfarets Venner», Hønefoss, og støttet foreningens arbeid for å bevare *Vassfaret* mest mulig mot for meget «sivilisasjon». Kretsforeningen har med bidrag fra flere av skogeierne i Vassfaret bekostet oppsetning av noen plakater ved innfartsveiene til Vassfaret med en henstilling til folk om å fare pent frem i skogen og ikke ødelegge noe.

Etter innbydelse av «Vassfarets Venner» deltok Omberg og Kierulf 30. august i et møte i Hønefoss, hvor Vassfar-fredningen ble diskutert. Foruten styret i foreningen var også til stede et par representanter for skogeierne i Vassfaret, ordførerne i de 4 interesserte kommuner:

Ådal, Sør-Aurdal, Nes og Flå og en representant for turist- og reiselivsforeningen på Ringerike. Man fikk av møtet inntrykk av at det er overveiende stemning for å bevare Vassfaret mot for meget invasjon og mot hytte- og hotellbygg. Styret i «Vassfarets Venner» fikk på møtet i oppdrag å arbeide videre med spørsmålet og senere innkalle til et nytt møte.

Etter innbydelse av foreningen deltok Omberg og Kierulf i september i en befaring i Vassfaret. Spesiell interesse ble lagt i befaringen av en strekning fra Bringen og østover i Buvasslia med tanke på totalfredning av et område her, som bl. a. omfatter urskog, snaufjell, en typisk skoggrense og gamle ørnetrakter og som stort sett har en tildels vill natur. Eierne av dette område, som var med på befaringen, var velvillig stemt, så utsiktene til å få fredet 1000 à 1500 dekar her skulle være ganske gode.

Etter anmodning av Kirkedepartementet deltok formannen 10. sept. i en befaring av den fredede *Prestegårdsallé i Eidanger*. Foranledningen var at veivesenet holder på å utbedre og utvide veien, som er en del av den Sørlandske hovedvei, og nå var man kommet til denne fredede alléen. Det spøkte stygt både for en vakker rad av gamle allébjerker og for de gamle, praktfulle ekene. Det ser ut til at veivesenet går med på en løsning slik at ekene og den ene og peneste rad bjerker kan bli stående.

Kretsforeningens styre har i året arrangert 2 *dagsutflukter* for medlemmene. Den første gikk av stabelen Kristi Himmelfartsdag 22. mai. Etter innbydelse av dr. Løvenskiold tok man båten til Presteskjær på østsiden av *Nesodden*, og derfra vandret deltagerne — ca. 50 i alt, unge og

gamle — oppover mot kirken. Utferden, som er nærmere beskrevet annetsteds, var begunstiget av et strålende vårvær. Hovedemnet var småfuglene.

Styret arrangerte også en høst-utflukt; den gikk til Maridalen og den fredede *urskog* på *Karlshaugen* vest for Ørfiske i Nittedal. Deltagerantallet var denne gang ca. 25. Også denne utferd må karakteriseres som vellykket; den er beskrevet nærmere annetsteds.

Styret har inntrykk av at det er betydelig interesse for slike dagsutferder og vil derfor søke å fortsette med dette tiltaket.

Det kan også nevnes at kretsforeningens formann har medvirket ved arrangementet av et større naturvern møte som den 24. november ble holdt i Universitetets Aula. Som innbydere stod Landslaget for naturvern, Den norske turistforening og Det

norske Skogselskap. Møtet ble ledet av turistforeningens formann h.r.advokat Løchen; det var innlegg av h.r.adokat Chr. Jensen om naturfredning og av overbibliotekar Wilh. Munthe om forslaget til ny naturvernlov; aftenens foredragsholder var den svenske byråsjef F. Aminoff som talte om naturvern med særlig henblikk på hva som var gjort og oppnådd i Sverige.

Til slutt vil styret rette en vennlig, men inntrengende henstilling til medlemmene om å skaffe foreningen flere medlemmer. Alle har sikkert gode venner og bekjente, som er interessert i at det blir vernet om Norges herlige natur. Jo flere som slutter opp om vårt arbeid, desto lenger rekker vi og desto mer kan vi få gjort.

Oslo, 6. februar 1953.

Thv. Kierulf. H. L. Løvenskiold.
Asbjørn Omberg. Peter Kleppa.

REGNSKAPSEKSTRAKT FOR 1952

Inntekter:		
Beholdning pr. 31/12 1951		kr. 4 853,75
Innkomet kontingent:		
Årlig betalende	kr. 506,00	
Livsvarig	" 440,00	
		" 946,00
Inngåtte renter:		
Sophus Aars' gave (Kreditkassen)	kr. 32,44	
«Den gamle Mester» (Creditbanken)	" 4,66	
Oslo Sparebank	" 36,59	
Livsvarige medlemmers Fond	" 304,40	
		" 378,09
Utgifter:		
Gårdsskatt 1952, Tofteholmen i Hurum	kr. 3,31	
Trykksaker, porto, etc.	" 371,85	
Reisebidrag til kandidat O. Langtvedt	" 600,00	
Utgifter i anledning utferd til Maridalen og Nitedal	" 26,00	
Kontingent til Landsforbundet	" 103,25	
Innsatt på bankbok for Livsvarig medlemskontingent	" 744,40	
Balanse	" 4 329,03	
		kr. 6 177,84
		kr. 6 177,84

STATUS

1/1 1953. Beholdninger:		
I Oslo Sparebank	kr. 2 328,96	
I Kreditkassen	" 1 655,30	
I Creditbanken («Den gamle Mester»)	" 316,47	
I Kasse	" 28,30	
		kr. 4 329,03
Livsvarig medlemskontingent, Fond pr. 31/12 52		kr. 14 634,51
Tilvekst i 1952:		
Nye livsvarige medlemmer	kr. 440,00	
Renter av bankinnskudd og obligasjoner	" 304,40	
		kr. 744,40
Fondets størrelse pr. 31/12 52		kr. 15 378,91
som er anbrakt således:		
I Den norske Creditbank 6 mndrs.	kr. 13 878,91	
2½ % Norsk Statsobl. pål. 1 500,00	" 1 500,00	
		kr. 15 378,91

ANTON HEYERDAHL,
kasserer.

Oslo, 4. februar 1953.

SIGRID SKJØNSBERG,
statsaut. revisor.

Arbeidsprogram for 1953.

Styret vil arbeide videre med disse saker:

1. Spørsmålet om i samarbeid med Landsforbundet og de øvrige kretsforeninger å utgi et kvartalskrift.
2. Fredning av fuglelivet i den indre Oslofjord.
3. Fredning av svømmefuglene i Andelven i Eidsvoll.
4. Fredning av et større område øst for Femund hvor det er interessant urskog.
5. Fredning av urskog i Lisleherad.
6. Bevaringen av interessant flora og fauna ved Østensjøvannet i Ø. Aker.
7. I samarbeid med foreningen «Vassfarets Venner» søke å få en tilfredsstillende ordning til bevarelse av Vassfaret mest mulig urørt for hyttebygging og bilturisme.

Styret vil forsøke å arrangere 1 à 2 dagsutferder for kretsforeningens medlemmer, f. eks. en i mai og en i september.

HØYESTERETTSADVOKAT ANTON HEYERDAHL

På generalforsamlingen den 10. april 1953 i Østlandske kretsforening for naturvern ble advokat Anton Heyerdahl — etter forslag fra foreningens styre — med akklamasjon valgt til æresmedlem.

Styrets formann uttalte ved denne anledning:

Da Østlandske Kretsforening ble stiftet i 1914 med ekspedisjonssjef Thorbjørn Heyerdahl som første formann, ble hans sønn, den unge advokat Anton Heyerdahl, valgt til foreningens forretningsfører og kasserer.

I foreningens 25-års beretning i 1939 kan vi lese at «Advokat Heyerdahl har stått som kasserer alle år siden stiftelsen»

— og hvis vi nå skulle fortsette beretningen frem til i dag kunne vi skrive, at advokat Heyerdahl fremdeles er foreningens kasserer og forretningsfører — og at han har vært det i alle år — bare med unntagelse av et par år, da Svalbardkontoret hadde overtatt dette arbeid.

Og når jeg har sett igjennom de tidligere avlagte årsregnskaper, kan jeg ikke se annet enn at han har utført alt sammen uten en øres utgift for foreningen. Selv hans kontordames arbeid har ikke kostet foreningen noe.

Foruten å være kasserer har Heyerdahl dessuten, og jeg vil si først og fremst, i mange år vært et meget interessert og aktivt medlem av styret. Etter eget ønske gikk han imidlertid ut av styret for et par år siden.

For oss, som i de senere år er kommet inn i dette interessante arbeid, har Heyerdahl stadig virket stimulerende og inciterende, og han har vært den gode venn og erfarne rådgiver.

Ser vi tilbake på de styremedlemmer foreningen har hatt, vil vi se at de har vekslet ganske meget i de siste 20 årene, men forretningsføreren — han har vært den samme.

Ved sin deltakelse i foreningens arbeid helt fra starten har han fått den rette og sikre forbindelse bakover — og han har visst å føre de gode tradisjoner videre fremover — de tradisjoner han hadde fra sin far og fra de andre fremtredende personligheter som stod i spissen for naturfredningssaken i de første årene — slike som professorene Wille, Robert Collett og Yngvar Nielsen, dr. Hans Reusch og skogdirektør Saxlund.

Når vi i styret har besluttet å foreslå at advokat Anton Heyerdahl velges til vår

forenings æresmedlem, så ligger deri også et uttalt løfte om at vi vil søke å fortsette i det gode spor, som de nevnte pionerer på dette område trakk opp for 40 år siden — et spor som advokat Heyerdahl gjennom alle år har fulgt.

EN TUR TIL NESODDEN

Et i 1951 fremsatt forslag om å arrangere utferder for medlemmer av Østlandske kretsforening for Naturvern ble realisert 22. mai 1952 — Kristi himmelfartsdag. Det var et første forsøk, og vi i styret imøteså dagen med ikke liten spenning. Hvordan blir været? Vil det komme noen? Medlemstallet er jo dessverre ennå — skal vi si: beskjedent? Hvis utferden ble vellykket, kunne vi kanskje gjøre oss håp om større tilslutning.

På innbydelsen til medlemmene hadde vi lokket med småfuglesang tolket ved dr. Herman Løvenskiöld, vårens og forsom-

merens forskjellige plantesamfunn forklart og fremstillet ved en botaniker — og trær og skog ved formannen.

Dagen ble strålende. Varm sommersonn — ikke en sky. Piperviksbryggen, utstikker A, vrimlet av utfartsfolk. Lang kø til båten, men var noen av disse «våre» folk? i tilfelle hvor mange? Køen var foruroliggende lang; var det plass til alle? Da båten la fra bryggen presis kl. 9 stod heldigvis ingen igjen. Sannsynligvis var ikke båten overbelastet, men trangt var det, og alle ståplassene var besatt.

Da vi etter en snau times tur la til ved Presteskjær brygge gikk mange i land — og bare noen ganske få gikk straks videre oppover bakken. «Vår» utvalgte flokk talte nesten 50 deltakere, unge og gamle (mellom 12 og 79), kvinner og menn, mest fra Oslo, men også fra Drammen, Eidsvoll og Kongsvinger. Vi kan vel si at det var en broket forsamling, men én ting hadde vi alle tilfelles: Kjærligheten til vår norske natur og gleden over å komme ut i skog og mark.

Presentasjonen kom litt etter litt — etter som man under marsjen kom i snakk snart med en, snart med en annen. På bryggen ble vi mottatt av dr. Løvenskiöld, som bor like ved Nesodden kirke, og som hadde lovet oss å få høre småfuglenes sang og lære oss å kjenne hver enkelt på sangen. På bryggen viste han utover sjøen: Ikke en fugl! Det var nærmest dødt, ikke en måke, ikke en terne. Folk har en merkelig trang til å skyte, drepe — og båtene tømmer olje til sjøs. Da kan ikke resultatet bli annet. Derfor *må* vi frede fuglelivet i fjorden, og tømning av spillolje må forbys og overtredelse av begge bestemmelser straffes.

Så gikk vi oppover i marken — og til

AFTENPOSTEN FOT. 1953.

Dr. H. L. Løvenskiöld forteller om det fattige fuglelivet i indre Oslofjorden.

Da den første sult og tørst var stillet, fortalte lektor Nybø meget interessant om plantesamfunn og floraelementer, han nevnte bl. a. de varmekjære samfunnene under Asker- og Bærumsåsene, og de sjeldne artene som vi bl. a. finner på Hovedøen og Malmøen, og hvorledes de står i fare for å bli borte takket være friluftsfolkets tråkk og bebyggelsen som stadig brer seg.

Formannen, Kierulf, redegjorde kort for Naturvernets idé og henstillet til alle å søke å få venner og bekjente til å støtte vårt arbeid med å bli medlemmer av foreningen. Han fortalte også litt om det eventyr som trærnes vekst og skogen i virkeligheten representerer.

Under en liten rundtur i den vakre løvlunden, hvor en mengde fuglekasser var satt opp, og som huset fluesnapper, kjøttmeis, blåmeis og andre, og hvor bokfink og trost hadde sine reder, fortalte dr. Løvenskiold på sin inntagende måte om dem alle og viste oss sine svære eiker, som nesten alle hadde sin karakteristiske vekst. Dette gav formannen anledning til å fortelle litt om trærnes rike formvariasjon. Både løvtrærne og bartrærne opptre i en mengde forskjellige former, forgreningen, stammens utvikling, tiden før blomstring m. v. Når man bruker sine øyne godt, vil en se hvilken mangfoldighet og rikdom naturen kan fremvise.

Rundt huset har Løvenskiold og frue fremtryllet et rikt flor av vakre vesentlig stenbedsplanter som ble beundret.

Det var ikke lett å løsrive seg fra det vakre stedet, de skjønnede omgivelser og det elskverdige vertsfolk, men rutebilen måtte nåes; den tok oss til Nesoddtangen — og på Piperviksbryggen ble det tatt avskjed, og hver drog til sitt.

T. K.

TIL MARIDALEN OG KARLSHAUGEN I NITEDAL

Den vellykkede turen i mai til Nesodden gav oss lyst og mot til å forsøke også en høsttur. Og hva lå da nærmere enn å ta opp til den fredede urskogen på Karlshaugen ved Ørfiske i Nitedal? Det er den eneste urskogen vi har i vid omkrets regnet fra Oslo, og den er lett å komme til. Dessuten har ordet «urskog» noe visst fengslende ved seg, man blir nysgjerrig etter å se hvordan en urskog ser ut.

Foruten besøk på Karlshaugen er jo selve turen gjennom «den fagre Maridal» om ikke en opplevelse av de sjeldne, så iallfall en herlig avveksling fra bygatenes asfalt og støv.

Turen ble fastsatt til søndag den 7. september. I innbydelsen til medlemmene lokket vi med tyttebær og sopp og et besøk i Margaretha-kirkens ruiner på Kirkeby.

Tilslutningen denne gang var ikke så stor som i mai, men da bussen presis kl. 9 startet fra Stortorvet, var nesten alle sitteplasser besatt: 23 morgenglade og muntre medlemmer, de fleste fra Oslo naturligvis, men også «Vassfarets Venner» i Hønefoss var representert — med 3 mann. At vi fikk en ufrivillig stans på vel ½ time etter bare å ha kjørt 5 minutter — det skyldtes noe kluss med bensintilførselen — gav formannen bare en kjærkommen anledning til å fortelle litt om Margaretha-kirken. Den skal skrive seg fra 1200- eller 1300-tallet; den skal høre til de eldste kirke-ruiner i landet. Noen gamle dokumenter viser, at den iallfall eksisterte i 1335. I et gavebrev fra kong Magnus Eriksson, han var konge over Norge og Sverige 1319—1355, nevnes at kongens eiendommer i

Margaretha-kirkens ruiner på Kirkeby i Maridalen.

NATIONEN FGT. 53.

Margaretadalen skal overdras til Maria-kirken i Oslo. I folkemunner skulle etter dette navnet Margaretadalen etter hvert ha utviklet seg til det nåværende Maridalen.

Kirken omtales også av biskop Eystein — i 1395, men så hører man ikke mer om den før etter reformasjonen, nemlig i 1598, da den nevnes i visitasbøker, men på den tid var det gudstjeneste i den bare 3 ganger om året. Man må derfor tro at bygden på den tiden lå nokså avsondret.

Neste gang man får vite noe om kirken er først i 1820, da den nevnes av biskop Jens Nilssøn i hans visitasbok, men nå ligger den i ruiner. Og slik ble den liggende uten at noen forsøkte å rette på forfallet. Først ca. 110 år senere ble det tatt opp ar-

beid for å stelle på restene. Det ble pyntet litt opp både inne i kirken og utenfor; derved kom bl. a. den gamle korbuen frem.

I flere år ble det så holdt Olsok-gudstjeneste i kirken, og under krigen ble det to ganger holdt katolsk gudstjeneste der.

Noe som er ganske interessant er en gammel tradisjon, som er bevart til våre dager. Hver jul blir det satt opp lys i kirken, de tennes juleaften. Lysene kommer fra gårder i bygden, særlig har fru Kirkeby på gården hvis grunn kirken står på, holdt tradisjonen vedlike.

Det har også vært valfartet til kirken av syke, og de skal ved bønn og tro være blitt helbredet.

NATIONEN FOT. 53.

Skogfullmektig Laurits Bergendahl og yngste deltager i turen — i utkanten av det fredete område.

Også denne dagen begunstiget værgudene oss. Solen skinte, og Maridalsvannet lå blankt og blått. Han som i lengst svunne tider bygget kirken visste nok å velge det vakreste stedet i egnen.

Turen videre forbi Sandermosen til Ørfiske ble ikke nettopp den beneste og raskeste, ingen var kjent på veien, selv ikke sjåføren, så vi kom litt galt avsted, men takket være hans dyktighet kom vi da frem på en usedvanlig både bakkete, krokete og trang vei; også det var litt av en opplevelse.

Og da vi kom frem til møtestedet ved Ørfiskevannet, stod der 2 deltakere til, så

nå var vi 25. Og selvsagt var vår veiviser til Karlshaugen på pletten. Det var ingen annen enn skogfullmektig Bergendahl, bedre kjent som skiløperkongen Lauritz Bergendahl.

Og så tok vi bena fatt — til skogs. Vi tok det med ro, for det var ganske bratt oppstigning, og snart var det litt sopp å finne — og snart litt tyttebær. Og hastverk hadde vi ikke. Vi skulle nyte naturen, suge inn den friske barskoglufte, og så var vi jo ikke heller bare ungdommer. Det var nok flere som hadde passert de 70, og en av de mest interesserte deltakere nærmer seg også sterkt de 80.

Men humøret var på topp. Og det var da litt av hvert av interesse, bl. a. ferske elgspor i en myr vi passerte.

Oppe i selve det fredede område — i alt 156 dekar — gav konservator Johannes Lid en grei og interessant fremstilling av det skog- og plantesamfunn som var innregistrert, da området ble fredet omkring 1930. Fredningen var kommet i stand etter forslag av daværende forstmester Wilh. Kildal og i samråd med Det norske Skogforsøksvesen. Det ble da foretatt en nøye undersøkelse og kartlegging av både trevegetasjonen og skogbunnsplantene. Denne registrering ble ledet av konservator Lid, som vi altså hadde vært så heldig å få med oss på turen; han er dessuten medlem av foreningen. Da undersøkelsen ble foretatt var det forutsetningen at det skulle komme en revisjon etter 20 års forløp; nå var det gått 22 år. Formannen har derfor henvendt seg til skogforsøksvesenet for å få dette gjort.

Bergarten er ikke særlig næringsrik, så floraen er forholdsvis fattig, men det er jo allikevel av interesse å følge utviklingen i en skog, hvor naturen selv får råde uten menneskers inngripen.

Skogen består av både gran og furu av til dels store dimensjoner, en del løvtrær er det også. Noen små myrer bidrar til å gjøre feltet avvekslende og vakkert.

Etter en hyggelig matpause tok vi opp på toppen av Karlshaugen, hvorfra det er en vidunderlig utsikt mot syd over skog og atter skog og blinkende vann og tjern; i det fjerne skimtes Øieren.

Så gikk bussturen videre etter Greveveien. Denne veien ble påbegynt av Peder Anker på Bogstad, han som har gitt Ankerveien i Holmenkollåsen sitt navn.

Greveveien har fått navn etter Ankers svigersønn stattholder grev Wedel Jarlsberg (1779—1840). Veien ble bygget for å skaffe forbindelse mellom Hakedals Verk og stangjernhammeren — Hammeren — ved nordenden av Maridalsvannet — og Bærums Verk.

Det har nok gått mange hestelass med malm og trekull på denne veien, og senere også med planker og ved ned til Christiania, like til Hadelandsveien ble bygget over Gjelleråsen og opp gjennom Nitedal og Hakedal.

Etter Greveveien fortsatte vi gjennom Hytten skog som hører til Hakedals Verk, nedover den fine granlien, forbi Bomstua og gjennom askealléen ned til Verket. På tunet her står ennå igjen den nærmest vemodige, men imponerende rest av det i sin tid vakre og svære tuntre, en pil. Også den lave gamle hovedbygning fortjener vår oppmerksomhet, vakker som den ligger der, et bevis på tidligere tiders gode smak og som et minne fra jernverkets dager.

At vi på hjemturen innover Hadelandsveien fikk en kraftig regnbyge virket bare som en spøk — og som et bevis på at det tekniske arrangement til tross for den ufrivillige stans like etter starten — allikevel må kunne betegnes som ganske bra.

T. K.

ÅRSBERETNING FOR 1953

Kretsforeningen hadde ved siste årsskifte 155 årlig betalende medlemmer og 174 livsvarige, ialt 329; det er en økning i året på 20 årlige og 8 livsvarige.

Styrets sammensetning har ikke undergått noen forandring, idet dog professor O. Arbo Høeg, som et par år har vært i India, kom tilbake i august. Styret består nu av: Dr. H. L. Løvenskiold, nestformann, professor Høeg, redaksjonssekretær Asbjørn Omberg, førstebibliotekar P. Kleppa og forstkandidat Thv. Kierulf, formann.

Da advokat Anton Heyerdahl har ønsket å bli avløst som foreningens forretningsfører og kasserer, har formannen inn-til videre overtatt dette arbeide.

Årsmøte ble holdt den 10. april i Ingeniørenes Hus, Oslo. Etter en kort velkomsthilsen og mindetale over tidligere mangeårige formann i kretsforeningen h.r.-advokat Nils Onsager, som var avgått ved døden kort tid i forveien, foretokes valg på to medlemmer av styret; Løvenskiold og Kierulf, som stod på valg, blev begge gjenvalgt.

Til varamenn valgtes lektor Erik Nybø, direktør Ø. Brandt Kjelsen og professor G. Hygen. Til revisor blev gjenvalgt aut. revisor frøken Sigrid Skjønsberg.

Under behandlingen av styrets forslag til arbeidsprogram for 1953 blev nevnt flere forhold som styret bør interessere seg for og være oppmerksom på, bl. a. kraftledningsgatene, forslaget om taubane på Kolsås og forurensningen av bekker og elver i Stor-Oslo.

Efter styrets forslag blev h.r.-advokat Anton Heyerdahl valgt til foreningens aresmedlem.

Styrets forslag til lovforandring blev enstemmig vedtatt og medlemskontingen-ten fastsatt til 10 kr. og 100 kr. for henholdsvis årlig betalende og livsvarige medlemmer.

Tilslutt kåserte redaksjonssekretær Asbjørn Omberg om Vassfaret og viste endel lysbilder derfra.

Av saker som styret og dets medarbeidere har behandlet i 1953 kan nevnes:

1. Fredningssaker.

Fuglelivet i Andelven i Eidsvoll. Den lokale komité, som er nevnt i beretningen for 1952 — den består av kjøpmann C. F. Brandt, o.r.sakfører Joar Aasgaard, kontorsjef Ole Skrefsrud og fylkesskogmester Arne Kjuus — har fått fått samtlige grunneiere med bare et par unntagelser til både Andelven og dens bielver Rissa og Nessa — til å undertegne erklæringer sålydende:

«På de eiendommer som er angitt nedenfor gir jeg som hjemmelsinnehaver Østlandske Kretsforening for Naturvern ved komitéen for Eidsvoll og Nes fullmakt til å besørge tinglyst som heftelse på eiendommene: At det langs Andelven (resp. Rissa og Nessa) med strandkanter og evjer skal være forbudt å: 1. drepe, skade eller forstyrre fuglene, 2. ødelegge eller røve reder og egg og 3. løse skudd.»

Hele saken er derefter med styrets varmeste anbefaling oversendt Landsforbundet for videre ekspedisjon til Kirke- og Undervisningsdepartementet.

Fuglelivet i Vormå. I forståelse med vårt styre og særlig efter anbefaling av dr. H. L. Løvenskiold, har ovennevnte komité

også påtatt seg å søke fuglefredningen i Vorma forlenget nedover forbi Svanfossen — ned til og litt nedover i Glomma, slik at også noen grunner nedenfor sammenløpet kan komme med.

Utvidelse av fredningen ser imidlertid ut til — etter innlegg i en lokalavis å dømme — å få motbør fra fiskeinteresserte naboer, som påstår at fiskeendene gjør stor skade på fiskebestanden. Det søkes nu innhentet uttalelse fra sakkyndig hold, for om mulig å få bragt den påståtte skadegjørelse på det rene.

Sandø i Tjøme herred. Etter anmodning fra «Interessentskapet Sandø» som eier av Sandø og med anbefaling av professor dr. Hj. Broch og konservator Per Størmer er det sendt andragende om at øen — med unntagelse av en mindre og bebodd del på Vestsiden — må bli fredet i henhold til Lov om naturvern, som ventes vedtatt av det nye storting.

Både vegetasjonen og dyrelivet er meget særpreget og interessant.

Rød gårds skog og strand, Tjøme. Etter anmodning av eieren, forfatteren Alf Larsen, ble det ved kgl. resolusjon den 9. mars 1951 bestemt:

«Skogen, plantelivet og dyre- og fuglelivet på gården Rød, g.no. 1 br.-no. 4—7 i Tjøme herred, Vestfold fylke, tilhørende Alf Larsen, skal være fredet mot ødeleggelse eller skade i enhver form. På det fredete område er det forbudt:

1. å drive ut skog. I samråd med Landsforbundet for Naturfredning i Norge og fylkesskogmesteren i Vestfold skal det dog være tillatt for eieren å hugge de trær som det finnes hensiktsmessig å fjerne.

2. å gjøre skade på trær, busker eller planter.
3. å drepe, fange, skade eller forstyrre dyr eller fugl.
4. å ødelegge eller røve hi, reder eller egg.

Fredningen blir å kunngjøre ved oppslag på stedet og i den lokale dagspresse.»

Eieren ønsker nu fredningen endel skjerpet, og det er ved forhandlinger mellom Landsforbundets formann og Universitetet i Oslo kommet til en for alle parter god ordning. Det skal dessuten bli anledning til for naturvidenskapsmenn å foreta spesialundersøkelser.

Eieren har med store personlige oppofrelser gått sterkt inn for å bevare den herlige natur og det interessante plante- og dyreliv. Dette kunne kretsforeningens styre og Landsforbundets formann konstatere, da man 12. juni var på befarings på Rød. Vi må håpe at den utvidete fredning snarest mulig blir ordnet.

Ormtjernkampen i Vestre Gausdal (se Årsskrift for Naturvern 1944—50, side 26). Formannen har, siden skogforvalter Haakon Lie i 1947 kom med forslag om å få Ormtjernkampen og endel urskog rundt denne fredet, arbeidet med saken. Det er foretatt flere befaringer, dessuten er det opptatt en farvefilm fra området. Dette ligger i Vestre Gausdal statsalmenning mellom Ormtjernet, Ormtjernseteren og Dokkvannet.

For å få de lokale myndigheter interessert ble der den 17. september 1953 arrangert en ny befarings, her deltok foruten statens tidligere og nuværende skogforvaltere, nemlig Haakon Lie og Olav Dehli, også formannen i fjellstyret, gårdbruker Haakon Bø og formannen i kretsfor-

eningen. Under befaringen ble man enige om de grenser et fredet område her bør ha. Fredningsområdet vil etter dette få et areal på henimot 3 500 dekar.

Efter de uttalelser som faldt både fra skogforvalterne og gårdbruker Bø, skulle det være god utsikt til at «Ormtjernkampen Villmark» kan bli et faktum om ikke så lenge.

Vassfare. I styremøte 17. januar var 3 representanter for «Vassfarets Venner» tilstede og redegjorde for hvorledes foreningen hadde tenkt å arbeide videre med denne saken. De fremla forslag til retningslinjer for det påtenkte fredningsarbeide, disse ble diskutert og man ble enige om at der burde holdes et møte med alle interesserte parter for om mulig å komme frem til et endelig resultat. Dette møte ble holdt i Hønefoss 19. april. Her var fra kretsforeningens styre lektor E. Nybø og journalist Asbj. Omberg tilstede, fra Landsforbundet dets formann professor Hj. Broch; der var videre representanter for de 4 kommuner, Den norske Turistforening, Oslo og Omland friluftsråd, Ringerikes Turistforening, for skogeierne, for Vassfarveiens styre og fra «Vassfarets Venner»; det var disse som hadde innkalt til møtet.

Man var i hovedprinsippet enige om at Vassfaret bør bevares mest mulig i sin nuværende tilstand og at det bør henstilles til myndighetene, eventuelt med støtte i den nye loven om naturvern å treffe de nødvendige tiltak under hensyntagen til skogsdriften og grunneiernes interesser.

Det området det gjelder ligger mellom Aurdalsdammen og sørenden av Strøen og følger på nordsiden kanten av Fledda. På sørsiden følger grensene stort sett vannskillet, men slik at Sørbølnatten, Nautskar-

fjell, Bukollen, vestsiden av Vidalsfjellene og Bogen kommer med.

Det ble tatt standpunkt til veiene i dette området. Videre var det enighet om at det ikke bør tillates bygging av hytter, hoteller, pensjonater, herberger o. lign., utenom det som er nødvendig for skogs- og seterdrift. Store hugstflater bør unngås, dyrelivet bør søkes bevart mest mulig, og det bør være fiskekort og tilstrekkelig oppsyn med fisken. Den gamle bebyggelsen bør bevares og restaureres. I Vidalen, hvor det er bygget skogsbilvei innover — den blir stengt med bommer — bør det ikke tillates hytter, herberger, hoteller o. lign. som kan skjemme dalens særpreg.

*

«Vassfarets Venner» har truffet overenskomst med skogeier Knut Berg, Flå om fredning av et område på ca. 1500 dekar mot en årlig avgift, som foreningen skal erlegge. I området, som ligger opp til Bringan, er det urskog og typisk vernskog, og terrenget er meget vekslende — både med en slak dalbunn, bratte lier og uveisomt, storstenet lende, der er også gammel hekkeplass for ørn — og bjørn er der som regel også.

2. Andre naturvernsaker.

Taubane til Kolsås i Bærum. Formannen og nestformannen deltok 7. september i et diskusjonsmøte i Oslo arrangert av Oslo og Omegns Friluftsråd og hvortil var innkalt representanter for interesserte organisasjoner. Her redegjorde bl. a. initiativtagerne til taubaneprojektet for hvorledes den var tenkt bygget. Der blev dessuten fra en deltager som også representerte Bærum kommune, redegjort for hvordan

kommunen ser på en slik bane — bl. a. som et ledd i utnyttelsen av de arealer kommunen har innkjøpt til friluftsområder. Der ble selvsagt fra flere hold sterkt fremholdt, at en slik bane vil virke skjemmende, ja at den vil ødelegge den eiendommelige og praktfulle natur. Noen endelig beslutning har herredsstyret ikke tatt ennå. Det har i et møte i januar 1954 foreløbig avslått andragendet, men arbeider videre med en planmessig utnyttelse av kommunens friluftsområder, hvortil også Kolsåstoppen hører.

Også *Krokkleven* trues av en «bane». Styret mener at en slik bane vil virke meget skjemmende og sannsynligvis vil ødelegge den gamle, historiske veien opp til Klevstuen. Det vil derfor motarbeide realisasjonen av denne planen, hvis banen ikke kan bygges på en så diskret og litet utfordrende måte at *Krokkleven* med omgivelser ikke blir skjemmet.

Utferd. Styret arrangerte den 14. juni utferd for medlemmene til Skaugumsåsen og Skaugum. (Referat er inntatt side 39.)

Årsskriftet. Etter andragende fra Landsforbundet har styret bevilget 1500 kr. som bidrag til trykningen av årsskriftet for 1950—51.

Kvartalskriftet. Der er innhentet prisoverslag fra et trykkeri på et hefte i format A5. Overslaget er oversendt Landsforbundet med forslag om at der rettes henvendelse til de øvrige kretsforeninger om å heve medlemskontingenten som en forberedelse til utsendelsen, idet det må forutsettes at Kretsforeningene må avkrevs en noe høyere avgift til Landsforbundet, når dette eventuelt begynner å utgi et slikt skrift.

Thv. Kierulf. H. L. Løvenskiold.

O. Arbo Høeg. P. Kleppa. Asbj. Omberg.

REGNSKAPSEKSTRAKT FOR 1953

Inntekter:

Beholdning pr. 1. jan. 1953		kr. 4 329,03
Innkomet kontingent: 1952 12 à kr. 4,00	kr. 48,00	
1953 38 à " 4,00	" 152,00	
1953 39 à " 10,00	" 390,00	
1954 1 à " 4,00	" 4,00	
1954 3 à " 10,00	" 30,00	
	kr. 624,00	
Livsvarig: 4 à " 40,00	" 160,00	
13 à " 100,00	" 1 300,00	
	" 1 460,00	

Bidrag	" 2 084,00
Vassfaret — innbetalt av skogeiere	" 1 714,00
Inngåtte renter:	

Oslo Sparebank	kr. 23,88
—»— Vassfaret	" 0,76
Kreditkassen, Sophus Aars' gave	" 33,10
Creditbanken, «Den gamle mester»	" 4,74
—»— Livsvarige medlemmers fond	" 294,26
2½ % Norsk Stats-obl. 1946	" 37,50

Kursgevinst	" 394,24
Innkassert busspenger under utferd	" 6,95
	" 69,00

Utgifter:

Årboken, bidrag til Landsforbundet	kr. 1 500,00
—»— porto utsendelse til medlemmene	" 203,40
Generalforsamlingen	" 120,50
Utferder, reiser	" 141,40
Avisutklipp	" 71,60
Trykksaker, porto, papir etc.	" 456,19
Regnskapsførsel	" 86,00
Lysbilder, film, karter	" 169,70
Kontingent til Landsforbundet	" 86,00
Innsatt på bankbok, Livsvarige medlemmers fond	" 1 791,76
Beholdning, balanse	" 4 116,67

kr. 8 743,22 kr. 8 743,22

Beholdning pr. 31/12 1953:

Oslo Sparebank	kr. 2 109,84
Kreditkassen, Sophus Aars' gave	" 1 688,40
Creditbanken, «Den gamle mester»	" 321,21
Oslo Sparebank, Vassfaret	" 146,76

kr. 4 266,21

+ kassererens tilgodchavende

" 149,54

kr. 4 415,75

Livsvarige medlemmers fond:

Kapital pr. 1/1 1953	kr. 15 378,91
Tilvekst i 1953: Nye livsvarige medlemmer	" 1 460,00
Renter av obligasjoner og bankinnskudd	" 331,76

kr. 17 170,67

som er anbragt således:

Creditbanken, 6 mndrs. oppsigelse	kr. 15 670,67
2½ % Statsobl. 1946	kr. 1 000,00
3 % " 1946	" 500,00

" 1 500,00

kr. 17 170,67

Revidert og funnet i orden.

THV. KIERULF.

SIGRID SKJØNSBERG,
statsaut. revisor.

Oslo 31. des. 1953.
4. mars 1954.

FREDNINGSVEDTAK I 1953

I Kretsforeningens område er følgende fredninger besluttet av Kirke- og Undervisningsdepartementet:

1. Beslutning av 15. mai 1953: «Et eike-tre på eiendommen Maurtvedt gnr. 191, bno. 1 i Vestre Gran, Opland, tilhørende fru Anna Maurtvedt, fredes i samsvar med Lov om naturfredning.»
2. Beslutning av 26. juni: «Et eiketree på eiendommen gno. 41, bno. 241 ved krysset av Torgny Segerstedts vei— Riis-alléen, Oslo, tilhørende fru Gry Swanstrøm, fredes i henhold til Lov om naturfredning.»

Nedennevnte fredningsvedtak er besluttet *opphevet*:

1. Ved kgl. resolusjon av 14. august 1953 er opphevet fredningen av området «Hans Enersens Minde», Spydeberg i Østfold — med denne unntagelse: «De friske trær i den del av området, som tilhører Solhaugparken — Spydeberg kommunes eiendom — gno. 15, bno. 6 blir stående urørt.»

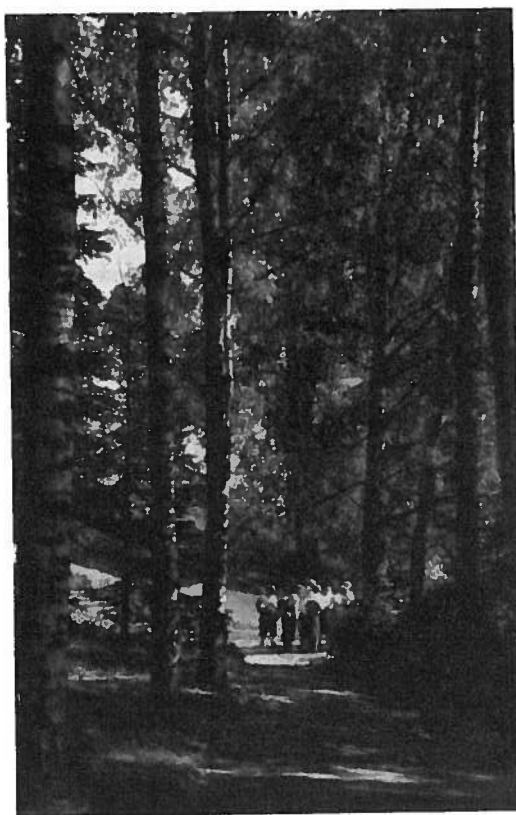
Opphevelsen er foranlediget av den nye Eier av gården — og anbefalt av fylkesskogmesteren, som har besett området.

2. Ved Kirke- og Undervisningsdepartementets beslutning av 28. september 1950 ble det fredet noen trær på Heggen kirkegård, Modum. På foranledning av kirkegårdstilsynet og etter anbefaling av fylkesskogmesteren er fredningen opphevet ved beslutning av 8. april 1953.

UTFERD TIL SKAUGUM

Etter innbydelse av styret reiste omkring 25 medlemmer den 14. juni med tog ut til Hvalstad stasjon med Skaugumskogen og -åsen som mål. På stasjonen møtte også frem omtrent like mange medlemmer av Oslo Friluftsklubb, som er tilsluttet vår kretsforening. Etter at formannen hadde gitt en kort orientering om omgivelsene dro man forbi «Sanatoriet» den vakre stien gjennom skogen oppover til plataet innunder stupet, hvor det går en geitesti raset opp til toppen.

På en vakker åpning underveis fortalte professor Fridtjov Isachsen meget interes-

T.K. FOT. 14-6 53.

I parken på Skaugum; drivhusene ligger like ned til høire.

T.K. FOT. 53.

På terrassen foran hovedbygningen. Overgartner Larsson forteller om haven og parken.

sant og underholdende om de geografiske, geologiske og sosiologiske forhold i den gamle og vakre Askerbygd. Deltagerne, som hadde leiret seg rundt om på den blomsterrike skogseng, hadde bygden liggende nedenfor seg som den beste illustrasjon til professor Isachsens redegjørelse.

Kommet opp på platået, hvor senere et vannbasseng for Askers vannforsyning dessverre har omkalfatret naturen, ble det matrast, og her fortalte lektor Erik Nybø om den varmekjære flora, som nettopp i dette strøk — i raset og på silurmarken nedenunder — har så mange representanter. Og formannen fortalte litt om Skaugums historie.

Med professor Isachsen i spissen klatret så de unge og ungdommelige av deltagerne opp på toppen, hvorfra det er en helt enestående utsikt — kanskje vel så imponerende som fra Kolsås. I den stupbratte bergveggen hekket tidligere pilgrimsfalken, og enda for 25—30 år siden holdt mindre falkearter til der. Nå er de vel skremt bort.

Heldigvis er siden 1935 raset, selve stupet og «utsikten» på toppen fredet takket være H. K. H. Kronprinsen og nå avdøde skolebestyrer Johs. Hartmann — i et område på ca. 200 dekar. Man skulle derfor i fremtiden være forskånet for synet av en taubane opp til Skaugums-toppen, slik som det nå trues med skal bli Kolsås' skjebne.

Blant de eldre som nød sommeren og de vakre omgivelser hadde vi også på denne ekskursjonen gleden å ha med oss den 79½ år gamle o.r.sakfører Hielm Friis og hans frue. Damene var for øvrig i flertall.

Som en fin avslutning på turen fikk vi med tillatelse fra kronprins Olav og under hovedgartner Larssons veiledning anledning til å bese haven og parken, og man beundret de vakre beplantninger, de velholdte grønne plener innimellom fremmedartede parktrær — og de mange eksotiske planter i drivhusene. Terbovens svære underjordiske bunker i parken var et makabert innslag i programmet.

Skaugums beliggenhet er helt enestående, jeg tror man kan si at ingen annen gård i landet ligger så flott og med en slik vidunderlig utsikt — med utsyn like fra Oslo i nord hele fjorden utover helt til Drøbak — og så med den frodige Askerbygden så å si for sine føtter. I sannhet en kongelig bolig.

Pr. buss kom vi raskt tilbake til Oslo.

T. K.

LITT OM SKAUGUM OG ASKER-BYGDEN

Til Skaugum hører 550 da. innmark og 600 da. skog. Gården fødte i 1916 8 hester og 60 kuer. I 1953 er besetningen 5 hester, ca. 60 kuer og 2 traktorer.

Halvard Torgersen sen. skrev i 1916 i bygdeboken for Asker bl. a.: «Når vi ser bort fra Næsøen og Brøndøen, som har større vidder, er vel Skougum den største og også vakreste og mest verdifulle gård i Asker.» «Skougum er en tørr gård,» skriver han videre, «den øverste halvdel lig-

ger på en morene, — den nederste halvdel derimot har dyp god jord.» Skogen vokser på varm, næringsrik silurgrunn. Av selve åsen hører ikke meget til gården, delat, grensen, går bare litt innpå toppen slik at utsiktsplatået hører til Skaugum.

Også i middelalderen var Skaugum, som da het Skogheim, den største og viktigste gården i herredet, Skogheims herad.

Inne i skogen under raset lå tidligere en liten myr — Tåbemyr. Sagnet sier at det på Skaugum bodde en herse ved navn Tåbe, han lå i strid med Dreng, hersen på Drengsrud, storgården innunder Vardåsen. I en kamp jaget Dreng Tåbe ut på myren, hvor han fant sin død. Myren er forlengst grøftet ut og torven er tatt til strø. Nå er den helt skogbevokset.

Gamle panteregistre kan fortelle ett og annet om Skaugums historie. I Askerboken forteller Torgersen, at i første halvdel av 1700-tallet eiet soknepresten i Asker Frants Vogel gården; han tok navnet Vogelius, han døde 1755. I hans tid overnattet kongen, Fredrik V, på Skaugum. Sønnen

T.K. FOT.

Aske-alléen plantet i 1750-årene av presten Johan Christofer Vogelius.

Johan Christofer Vogelius, som også var prest i bygden, overtok eiendommen efter faren, men solgte den alt i 1757. I sin korte eiertid viste han seg imidlertid som en meget dyktig jordbruker, han grøftet og dyrket opp mer jord. Han fikk to ganger premie for nyrydning og for god drift. Det skal også være ham som har plantet den lange vakre aske-alléen som tidligere har gått helt fra Bøsebakken, forbi Jansløyken og kirken ned til Askergårdene. Med unntagelse av det vakre partiet mellom Jansløyken og kirken er det nå bare bedrøvelige rester tilbake.

Like ved veien i svingen mellom Jansløyken og kirken står en gammel støtte reist til minne om denne siste Vogelius.

Efter Vogelius ble en oberst Mathias Thams eier; efter ham var Skaugum i vel 100 år på bondehender.¹⁾ I 1870-årene ble

¹⁾ I et norsk konversasjonsleksikon står det at i 1699 var direktøren for Kongsberg Sølvverk, bergauptmann Schlangbusch eier og at senere oberst Jonas Bjørnson eiet gården 1729—47. Det skal ha vært han som bygget det gamle våningshuset, hvor dronning Sophie bodde. Dette huset ble stående som en sidefløy, da Nicolaysen bygget det større nye.

den kjøpt av Gudbrand Larsen fra Hurdalen, det var han som plantet kastanjealléen fra gården ned til Semsveien; alléen skulle altså være mellom 70 og 80 år. Larsen døde i 1888, og hans to døtre eiet derefter gården i 3 år. I denne tiden oppholdt dronning Sophie — Oskar II's gemalinne — seg to somre på Skaugum «for å gjenvinne sin helbred og nyte godt av Asker-luften». Til tross for at hun ikke var sterk, oppnådde hun å komme opp på toppen av åsen — ridende! — men hun måtte ta omveien om Åstad og Groset og så å si bakfra komme frem til utsikten. Senere bodde prins Carl, kronprinsesse Märthas far, en vinter på Skaugum, han ble da medlem av Asker Skiklubb.

Våren 1891 ble gården kjøpt av kgl. fullmektig Christopher Nicolaysen fra Lysekloster i Os. Han bygget en stor herskabelig hovedbygning. Da fru Thea Nicolaysen (født Meyer) døde og de ikke hadde barn, solgte Nicolaysen gården i 1909 til minister Fritz Wedel Jarlsberg. Han bygget om våningshuset, og det var han som i 1929 gav hele eiendommen til kronprins Olav. Hovedbygningen brente i 1930; den nye er bygget efter tegning av arkitekt Arnstein Arneberg. T. K.

AGDER NATURVERNFORENING

ARSBERETNING FOR 1951

Arbeidet har i det forløpne år — så langt gjørlig — vært fortsatt etter de ved foreningens start opptrukne linjer:

«å vekke og vedlikeholde interessen for landets natur, dets plante- og dyreliv med sikte på å bevare og utvikle dette».

Ved sirkulærer til offentlige kontorer, skoler, lærestalter og lærere personlig, inserater i dagspressen, korrespondanse med sentraladministrasjonen har en søkt å fremme foreningens formål.

Følgende øyer og holmer langs kysten er nå fredet:

I Søgne herred:

Herøya, Tjamsøya, Kubbøya, Indre Hellersøy, Skarvøy, Utholmen og Nettholmen.

I Oddernes herred:

Flekkholmen, Sole, Kornholmen.

I Høvåg herred:

Østre Ertholmen.

Tilsammen 11 steder.

Landsforbundets årsskrift for 1944—50 er sendt til alle medlemmer samt endel kommuner og institusjoner som ennå ikke er medlemmer.

Ifølge innløpne meldinger fra uthavn-befolkningen viser bestanden av ærfugl en gledelig fremgang. Den er på sine steder blitt ganske tam. En har inntrykk av at dette for en stor del skyldes foreningens energiske arbeid, og ikke minst den tidligere formann, distriktsjef von der Lippes utrettelige energi og aldri sviktende interesse.

Kristiansand den 31. desember 1951.
5. juni 1952.

A. Arntzen, Arne Arnesen,
formann. sekretær.

Regnskap for 1951.

Inntekter:	Utgifter:
Kassabeholdning f. f. å. kr. 551,08	Kontingent til Landsforbundet kr. 81,00
Kontingent » 264,00	Porto » 32,80
	Annonser » 27,00
	Diverse » 10,00
	Beholdning » 664,28
<hr/>	<hr/>
kr. 815,08	kr. 815,08
<hr/>	<hr/>

Kristiansand den 31. desember 1951.
26. mai 1952.

T. EVENSEN,
revisor.

ARNE ARNESEN,
kasserer.

ÅRSBERETNING FOR 1952

Arbeidet i driftsåret har vært fortsatt etter de ved foreningens start opptrukne linjer, nemlig å vekke og vedlikeholde interessen for landets natur, dets plante- og dyreliv med sikte på å bevare og utvikle dette.

Følgende øyer og holmer langs kysten er nå fredet:

I Vest-Agder fylke:

Søgne herred:

1. Herøya, 2. Tjamsøya, 3. Kubbøya.
4. Indre Hellersøy, 5. Skarvøy, 6. Ut-holmen og 7. Nettholmen.

Oddernes herred:

8. Flekkholmen, 9. Sole og 10. Kornholmen.

I Aust-Agder fylke:

Høvåg herred:

11. Østre Ertholmen.

Oppgaver fra uthavnsdistriktene viser at bestanden av ærfugl har hatt meget stor fremgang.

På grunn av foreningens svake økonomiske evne er dessverre propagandaen i driftsåret blitt langt mindre enn ønskelig og nødvendig. Inspeksjonsturer rundt i distriktene er foretatt av styremedlemmene gjentatte ganger til de forskjellige årstidene — og uten utgift for foreningen.

Men for å kunne opprettholde det som allerede er innvunnet til glede og nytte for samfunnet, må det langt større autoritet og virkemidler til enn denne forening råder over.

En tillater seg å gjøre oppmerksom på den store skade som oljeslipping fra tank-

fartøyer og andre skip forårsaker langs kysten, både langs kysttrendene og lenger ut fra kysten.

Det gjengis her en notis i «Fædrelandsvennen» for 24. juli 1952:

«Listafjorden flyter av døde sjøfuglunger.»

Hele Listafjorden, Nordhasselstranden og Tjørvebukten har den siste tiden så å si vært en eneste oljekake. Ja, stranden og sjøen har enkelte steder vært tjukk av olje, og *unger av ringgjess og ærfugl ligger døde i massevis i sjøen.»*

Slike tilfelle som foran anført er det mange av.

Men det er ikke bare fuglebestanden langs kysten som lider under spilloljepesteh. Det er vel ikke tvil om at oljesølet er en idelig fare for fiskeyngelen langs kysten.

Videre skal en opplyse følgende:

På foranledning opplyser kystbefolkningen at alkebestanden har avtatt sterkt de siste år. Det kan vel ikke være tvilsomt at oljesølet i Skagerak må bære det vesentlige av skylden for den store nedgang i alkebestanden. Alkefangst er av ganske stor økonomisk betydning for fiskerbefolkningen langs kysten.

Antallet av medlemmer pr. 31. desember 1952 var 58.

Kristiansand den 25. januar 1954.

I styret for Agder Naturvernforening

Alfred Arntzen,
formann.

Arne Arnesen,
sekretær.

Regnskap for 1952.

Inntekter:

Kassabeholdning f. f. å. kr. 664,28
Kontingent " 237,00

kr. 901,28

Utgifter:

Kontingent til Landsforbundet kr. 58,00
Porto " 53,00
Annonser " 30,00
Blomster " 25,00
Beholdning " 735,28

kr. 901,28

Kristiansand den 31. desember 1952.
26. oktober 1953.

T. EVENSEN,
revisor.

ARNE ARNESEN,
kasserer.

ROGALAND NATURVERN

ÅRSMELDING FOR 1952

Som omtalt i årsmeldingen for 1950—51 ble en rekke fredningsvedtak oversendt til Landsforbundet for å få vedtakene stadfestet ved kongelig resolusjon. Dette gjelder bl. a. fredlysing av fuglelivet ved Hafrsfjord og Børaunen. Fra departementet kom det en forespørsel om det kunne bli tale om erstatningskrav fra de grunneiere som ikke ville gå med på fredning. I den anledning ble det innhentet uttalelser fra lensmennene i Sola og Hetland.

Angående fredning av fuglelivet i Gannsfjorden foreligger det ingen avgjørelse fra departementets side.

De 57 gårdbrukere i området mellom Bryne og Orre som i 1948 fredlyste sine bruk mot all jakt og fangst og eggsanking, har, da fredlysningen virker bra, gått med på et forslag fra formannen om å få fredlysningen gjort gjeldende etter naturvernloven. Av en skrivelse fra Landbruksdepartementet fremgår det at i dette tilfelle kan denne loven nyttes, da det dreier seg om et større sammenhengende område. Det fredlyste areal er på over 8 000 mål.

Som nevnt i siste årsmelding slo «Jærbladet» til lyd for å få fredlyst fuglelivet i «Vassbotnen» ved Bryne, Time herred. Her er det et ganske rikt fugleliv. Særlig legger en om vinteren merke til mange overvintrende toppender og stökkender. Etter en konferanse med Olaf Refnes påtok han seg å snakke med grunneierne. Både Norges Statsbaner og de øvrige eiere gikk med på forslaget fra Rogaland Naturvern. Dessuten fredlyste «Brynes Vel» sitt friluftsområde «Sandtangen» som grenser til «Vassbotnen».

Vi har også ordnet med fredning av fuglelivet på Furuholmen i Høgsfjord, Høle herred. Holmen som er på ca. 50 mål, tilhører Andreas Bryne og Toralf Bryne, Stavanger.

Av den siste årsmeldingen fremgikk det at det arbeides med å få fredlyst Slettebøvatnet ved Egersund. Også fra ingeniør Ansgar Stigen, Egersund, kom det siste høst en anmodning om å få dette vatnet fredet, særlig av hensyn til de ca. 60 til 80 sangsvanene som kan overvintre der. Vi kunne meddele at saken var tatt opp.

En notis i «Dalane Tidende» for 12. mars 1952 gikk ut på at det var blitt skutt 2 sangsvaner på Slettebøvatnet. Formannen sendte en anmeldelse til lensmannen i Eigersund, og saken ble tatt opp til grundig etterforskning, men som det fremgår av sakens dokumenter, lyktes det dessverre ikke å finne kryptereren.

Arbeidet for å få totalfredet fugle- og dyrelivet ved Store Stokkavatn vest for Stavanger er tatt opp. Vi har anmodet Stavanger formannskap om å stadfeste sitt vedtak av 1928 som forbyr all jakt og fangst på de områder som kommunen eier ved nevnte vatn. Mange av oppsitterne ved Store Stokkavatn er svært misfornøyd med all skytingen rundt om og på selve vatnet. Det er å håpe, at fredningen går i orden slik at det bl. a. kan bli slutt med at halv voksne gutter knaller med salongrifler på alt som fins av fugl.

Nestformannen var siste sommer en tur til Spannholmene ved Utsira. Han fant at bestanden av enkelte sjøfuglarter hadde øket i tall etter at holmene ble totalfredet

i 1950. Dette er meget gledelig, særlig siden de mest typiske sjøfuglarter er forsvunnet fra Norges sydligste fuglevær — Rott.

I mai sendte Rogaland Naturvern en notis til forskjellige aviser og gjorde oppmerksom på at det er forbudt å bruke fotsaks til fangst av rovfugl og dyr, og at det ikke er tillatt å selge sakser som ikke dreper dyret øyeblikkelig.

En annonse som falbød ulovlige sakser ble oversendt til Dyrebeskyttelses-forbundet i Oslo. Det samme ble gjort med en notis som fortalte om en mann som hadde fanget en ørn i en liten fotsaks.

Etter anmodning av rådmannen i Hetland har styret avgitt en erklæring i anledning en plan om å anlegge fotballbane, restaurant, friluftsscene osv. på Tastaveden i Randaberg. Styret mener at Tastaveden er et så særmerkt stykke jærsk natur, at området mest mulig bør få ligge urørt.

I høst fikk formannen flere ganger forespørsel om Rogaland fylkestings vedtak om totalfredning av forskjellige fugleslag var opphevet i og med at den nye jaktloven ble gjort gjeldende. Vi henvendte oss gjennom Landsforbundet til Landbruksdepartementet, som svarte at vedtaket stod ved makt til utgangen av 1952.

Da det hersket tvil om hvor vidt det var tillatt å skyte f. eks. gjess i tiden fra 1. mars 1953, tilskrev vi gjennom Landsforbundet kontoret for viltstell, jakt og fangst. Svaret gikk ut på at det var høve til å drive gåsejakt i det nevnte tidsrom. Dette er meget beklagelig, da det denne vinter overvintrer flere hundre gjess på Jæren. Vi hadde håpet at Kontoret for viltstell kunne ha sendt ut en særbestemmelse om at også gjess i likhet med endene

skulle ha vært fredet etter den 23. desember 1952.

Rogaland Naturvern skal ta opp spørsmålet om fornyelse av Rogaland fylkestings fredningsbestemmelser når tinget kommer sammen i 1953.

Det lot heldigvis til at den nye jaktloven, som forlanger jaktkort, gjorde sitt til at det på Jæren ikke foregikk ulovlig jakt i samme utstrekning som før om årene.

Styret mottok en klage over at en mann hadde tatt egg av grågås og latt dem klekke ut under en tamgås. Da dette er helt ulovlig, måtte vi ta saken opp. Etter forslag av formannen ble det ordnet på følgende måte: Mannen, som ikke var klar over at han hadde gjort noe ulovlig, sendte de 3 gjessene til Stavanger byselskap. Fuglene ble ringmerket og sluppet ut i Breiavatnet hvor det later til at de trives godt. Var gjessene blitt sluppet helt fri, ville de sikkert blitt skutt eller fanget med en gang. Nå har de høve til å trekke vekk når våren kommer.

Formannen så i vår på et par steder som eventuelt kunne blitt et vakkert naturfredningsområde, men oppga å undersøke om noe var til salgs, da prisen uten tvil ville ha vært uoverkommelig for oss i disse tider.

Det later til at det blant bøndene er økende interesse for å frede fuglelivet. Dette skyldes kanskje ikke så meget interessen for naturvern i og for seg, men i mange høve er det helst misnøyen med all skytingen som er årsaken til at så mange snakker om å fredlyse sine eiendommer og delvis gjør det.

På årsmøtet i mars 1952 ble det drøftet noen forslag til nytt navn på vår forening etter at Landsforbundet hadde gått over til å bruke ordet naturvern istedenfor

naturfredning. Formannens forslag om at vi skulle nytte navnet: Rogaland Naturvern ble vedtatt etter en del diskusjon. Årsmøtet vedtok å støtte et forslag fra Landsforbundet om å utvide forbundets årsskrift til et kvartalsskrift. En håper der ved å komme i nærmere kontakt med medlemmene og andre interesserte.

Årsmøtet for 1952 ble holdt den 30. januar 1953. Det var da 25 år siden vår forening ble stiftet etter forslag av Stavanger Museums direksjon.

Årsmelding og regnskap for 1952 ble enstemmig godkjent. Årsmøtet gjenvalgte styret, som består av konservator A. Bernhoff-Osa, formann, konservator H. Hølgersen, nestformann, journalist Ingvar Molaug, sekretær, og frisørmester Erling Torgersen, kasserer. Styremedlem er lærerinne Karoline Rullestad; varamenn: overlærer Peder Molaug, snekkermester Rasmus Bjørheim og kasserer Kornelius Meland. Revisorer: Revisor H. Gundersen og kjøpmann Erik Lunde.

Regnskap for 1952.

25. arbeidsår.

Inntekter:	Utgifter:
Beholdning pr. 1. januar 1952 kr. 141,02	Utgifter vedrørende årsmøtet kr. 32,40
Kontingenter » 699,00	Trykksaker » 58,85
Renter for 1952 » 0,24	Kontingent til Landsforbundet for 1946
	—1951 » 400,80
	Annonser » 22,20
	Kjøring av årshæfter » 5,00
	Tilført Naturvernfondet » 50,00
	Inkassoprovisjon » 123,80
	Kassabeholdning » 147,21
kr. 840,26	kr. 840,26

A. BERNHOFT-OSA,
p. t. formann.

Revidert. Stavanger i januar 1952.
H. GUNDERSEN, ERIK LUNDE,
revisorer.

ERLING TORGERSEN,
kasserer.

FORENINGENS NATURVERN FOND

Beholdning pr. 1. januar 1952 kr. 9 309,66
Kontingent for 1 livsvarig medlem.. » 50,00
Renter for 1952 » 178,48
kr. 9 538,14

A. BERNHOFT-OSA,
p. t. formann.

Revidert, Stavanger i januar 1953.
H. GUNDERSEN, ERIK LUNDE,
revisorer.

ERLING TORGERSEN,
kasserer.

ARSMELDING FOR 1953

I anledning av at det var 25 år siden Rogaland Naturvern ble stiftet, arrangerte styret et offentlig møte den 22. februar 1953 i Stavanger. — Etter at formannen hadde gitt et oversyn over det arbeid som er gjort i disse 25 årene, holdt ingeniør Olav Tjønneland fra Oslo, et foredrag: «Fra Pasvik til Revtingen». I sitt foredrag, som var illustrert med ypperlige farvelsbilder og farvefilm, kom Tjønneland også inn på arbeidet for å verne norsk natur.

Av de saker Rogaland Naturvern har arbeidet med i 1953 kan nevnes følgende:

Rogaland fylkestings vedtak om totalfredning av en rekke fugleslag i vårt fylke utløp den 31. desember 1952. Da fylkestinget kom sammen i vår, sendte styret en anmodning om at vedtaket måtte bli fornyet. Fylkestinget vedtok enstemmig å rå til at en rekke fugler fortsatt måtte bli totalfredet, og departementet godkjente vedtaket.

Fuglelivet på følgende 3 holmer i Strand herred: Hinnaholmen, Raudholmen og Furuholmen er blitt totalfredet, og vedtaket oversendt til Landsforbundet.

Det arbeides videre med å få fredlyst fuglelivet ved Store Stokkavatn ved Stavanger. Noen av oppsitterne er ennå ikke gått med på fredning. Stavanger formannskap har vedtatt å frede de områder ved Stokkavatnet som tilhører Stavanger kommune.

De 7 eierne av øyene Usken og Uskenkalven, Riska herred, har gått med på totalfredning av fuglelivet på sine eiendommer. Dette er meget gledelig, da det på Usken er et ganske rikt fugleliv. Vedtaket er sendt Landsforbundet.

Etter forslag av museumsstyrer I. Mehus skal styret forsøke å få totalfredet et større område av Hellelandselven ved Helleland stasjon. Her er det til sine tider et ganske rikt fugleliv, og lensmann Trond Hovland har vært så imøtekommende å påta seg å forhandle med grunneierne.

Arbeidet med å få fredlyst fuglelivet ved Slettebøvatnet i Eigersund førte dessverre ikke til noe resultat, da det ikke lyktes å få alle grunneierne med. Enkelte var mot fredning med den begrunnelse at endene delvis gjorde skade på kornåkrene om høsten.

Fra en oppsitter på Auglend ved Bryne er det kommet anmodning om å ordne med totalfredning av fuglelivet ved et tjern i en utmark.

Strand viltnemnd har sendt en forespørsel om fremgangsmåten for å få totalfredet fuglene i et fjordområde. Og Time viltnemnd bad om en uttalelse da nemnda mente en burde frede tiur og orrfugl i planteskogene på Jæren inntil bestanden var blitt større. Formannen i R. N. sa seg helt enig i dette.

I løpet av høsten 1953 er det kommet flere klager over jakt på sjøfugl fra motor-drevet fartøy tett under land, således ved et par av de fredlyste holmer og øyer. Styret har gjort lensmennene oppmerksom på dette, og i ett tilfelle var lensmannen så velvillig at han på vår anmodning satte opp oppslag om at vedkommende øy var fredet.

Et par av våre medlemmer ville vite om det er tillatt for private preparanter å ta i mot *fredede* fugler som er skutt med det formål å få dem utstoppet. Et sportsfirma på Østlandet solgte utstoppede ugler,

«når guttene som hadde skutt fuglene, ikke kom og hentet dem». Styret har gjort Landsforbundet oppmerksom på saken og antydnet, at det også i vårt land bør bli kontroll med hva de private preparanter tar imot av fugl og andre dyr.

Selv om det er forbudt ved lov å fange rovfugl i *fotsaks*, ser en stadig både ørn, hubro, falker og hauker som har fått foten knust i en saks. Det hører etter vår mening ikke noe sted hjemme at myndighetene utbetaler premie for dyr som er fanget med ulovlige redskaper. Derfor har vi bedt Landsforbundet om å forelegge saken for vedkommende departement.

Da det i vår kom klager over at de militære skjøt viper på Sola flyplass, henvendte Rogaland Naturvern seg til kaptein Sven Hauge, Sola, som opplyste følgende: Av hensyn til flytrafikken var det gitt ordre om å skyte måker og kråker på flyplassen. Det var også blitt skutt noen viper, men det er nå gitt beskjed om at det ikke skal skytes viper.

Ved Hognestad stasjon ligger et lite myrområde hvor det er et ganske interessant fugleliv. Styret skrev til eieren, stortingsmann I. K. Hognestad, og spurte om vår forening eventuelt kunne få kjøpe denne myra som et lite reservat. Men i svaret heter det: «Denne jorda er ikkje tilsalgs til eit føremål som eg reknar med at mesteparten av folket vil finne latterleg.»

Fra professor Fridtjov Isachsen er det kommet et forslag om at Rogaland Naturvern bør forsøke å få et nærmere angitt område på Sør-Jæren reservert som fredningsområde. Og kontorsjef Thv. Kierulf har i en lengere skrivelse gjort oppmerksom på et lite urskogsområde som en mu-

ligens kunne få fredet som «villmark». Til våren skal styret se nærmere på begge disse områder.

En melding fra Sirdal går ut på at en der oppe har sett bever, og at det visstnok er et par bebodde beverhus. Styret er blitt bedt om å sette seg i forbindelse med oppsitterne for å hindre at dyrene blir uroet, selv om de etter sigende skal gjøre endel skade på bjørkeskogen. Vi har henvendt oss til rette vedkommende for å høre om beverne fremdeles holder seg på det angitte sted.

— — —
På årsmøtet for 1952, som ble holdt den 30. januar 1953, ble årsmelding og regnskap vedtatt. Styret ble gjenvalgt, og en vedtok å velge gartner Toralf Bryne, bestyrer Anders Bærheim og brannsjef Evensen til å komme med forslag om vern av rester av gamle hageanlegg og sjeldne trær.

Etter årsmøtet samlet deltagerne seg til den tradisjonelle torskeaften. Ved bordet var det flere taler. Bestyrer Anders Bærheim mintes i velvalgte ord de av foreningens medlemmer som er gått bort i de 25 årene siden Rogaland Naturvern ble startet. Særlig nevnte han foreningens første formann, maskinmester Ole Isaksen, som med så stor interesse gikk inn for naturvernet i vårt fylke. — Etter kaffen ble det vist en fuglefilm som formannen, A. Bernhoft-Osa, har tatt opp for J. L. Nerliens filmbyrå. Filmen viser arbeidet ved fuglestasjonen på Revtingen og gir ellers endel glimt fra Rogalands fugleliv.

I anledning av at bestyrer Anders Bærheim, som i sin tid var formann i vår forening, fylte 70 år, sendte styret ham en hilsen og takk.

Utdrag av regnskapet for 1953.

Inntekter:		Utgifter:	
Kassabeholdning	kr. 147,21	Kontingent til Landsforbundet	kr. 104,30
21 nye medlemmer à kr. 3,00	» 63,00	Inkassoprovisjon	» 113,00
181 medlemmer à » 3,00	» 543,00	Utgifter ved jubileumsmøtet	» 481,00
5 foreninger à » 5,00	» 25,00	Leie av lokale til årsmøtet	» 20,00
Lån av Naturvernfondet	» 200,00	Tilbakebetalt lån av Naturvernfondet	» 200,00
Inntekter ved jubileumsmøtet	» 256,00	Porto og fraktutlegg	» 19,15
Renter for 1953	» 0,24	1 stempel	» 4,05
		Annonse om årsmøtet	» 8,00
		Transport	» 11,00
		Gratulasjoner	» 19,25
		Beholdning pr. 31/12 1953	» 254,00
	kr. 1 234,45		kr. 1 234,45

A. BERNHOFT-OSA,
p. t. formann.

Revidert. Stavanger, 23. januar 1954.
H. GUNDERSEN, ERIK LUNDE,
revisorer.

ERLING TORGERSEN,
kasserer.

REGNSKAP FOR 1953 FOR ROGALAND NATURVERN'S «NATURVERNFOND»

Beholdning pr. 1/1 1953	kr. 9 538,14
Renter for 1953	» 186,74
Innestående i bank ..	kr. 9 724,88
	kr. 9 724,88
	kr. 9 724,88

Revidert. 23. januar 1954.
H. GUNDERSEN, ERIK LUNDE,
revisorer.

VESTLANDSKE KRETSPFORENING FOR NATURVERN

ÅRSBERETNING FOR 1952

På styremøte 12. mars 1952 ble fremsatt forslag til nytt styre. En vedtok å anbefale navnet naturvern i stedet for naturfredning.

På generalforsamling samme dag ble følgende valgt:

Som styremedlemmer: Disponent Joh. J. Dekke, professor dr. Knut Fægri, herredskogmester Gunnar Jebsen, rektor dr. Søren Ve og konservator Joh. F. Willgohs.

Som varamenn: Forsøksleder dr. Håkon Robak, konservator Astrid Løken og konservator Anders Danielsen.

Formannen, professor Fægri frabad seg gjenvalg. Konservator Willgohs ble valgt som ny formann, og på et senere styremøte ble herredsskogmester Jebsen valgt som kasserer.

Forslaget om å endre foreningens navn ble vedtatt, det er altså nå: Vestlandske Kretsforening for Naturvern.

Professor Fægri redegjorde for de to siste landsmøtene som har vært avholdt siden siste generalforsamling og for internasjonalt møte i Haag i september 1951.

Foreningens virksomhet i det forløpne år har vesentlig bestått i å få i stand fredning av enkelte øyer med verdifulle forekomster av sjøfugl i Vestlandets ytre kystdistrikter. Det gjelder her særlig beskyttelse av kolonier av alkefugl og skarv,

arter som i den senere tid ser ut til å ville forsvinne flere steder langs kysten. 4 slike forekomster i Hordaland og Sogn og Fjordane har vært undersøkt av formannen, som har arbeidet med å få saken fremmet. Vi håper at fredning av disse øyene vil gå i orden i nær fremtid.

Foreningen har henvendt seg til bygartneren i Bergen for å få parkvesenet til å lage flere redeholker for småfugl og dessuten for ugler. Vi har utarbeidet skisser og forslag til hensiktsmessige typer med veiledning for montering.

Det foreligger også et par henvendelser fra distriktene om privat fredning av enkelte trær. Vi har bedt om å få detaljerte opplysninger om disse.

Ellers har følgende saker vært behandlet av kretsforeningen:

- 1) Departementets utkast til ny lov om naturvern, endret utkast av komitéens forslag av 1949.
- 2) Forslag fra Landsforbundet om (å gå over til) kvartalskrift.
- 3) Innstilling fra Friluftskomiteén av 1950 til midlertidig lov om byggeforbud m. v. for strandstrekninger.

Foreningen har for tiden 77 medlemmer.

J. F. Willgohs.

Regnskap 6/3 1952 — 1/3 1953.

Inntekter:		Utgifter:	
Kassa pr. 6/3-52	kr. 9,78	Annonser	kr. 32,90
Bank ———	» 2 264,24	Porto	» 90,20
Postgiro ———	» 996,00	Konvolutter og brevark	» 48,63
Bankrenter kto. 200 664	» 33,51	Overføres:	
Kontingent	» 8,00	Bankkonto	» 2 143,80
		Postgiro	» 996,00
	<hr/>		<hr/>
	kr. 3 311,53		kr. 3 311,53
	<hr/>		<hr/>

Bergen, 2. mars 1953.
J. F. WILLGOHS.

Revidert 4/3-1953.
TORBJØRN GAARDER.

G. JEBSEN,
kasserer.

ÅRSBERETNING FOR 1953

På årsmøtet i mars 1953 ble beretning og regnskap fremlagt og godkjent.

En vedtok å heve årskontingenten fra 2 til 5 kr., gjeldende for året 1954.

I 1953 er 5 fredningssaker blitt behandlet av kretsforeningen, og følgende lokaliteter er fredet ved tinglysning i henhold til lov om naturvern:

Einevarden, gnr. 126, bnr. 1—17, Nord-Vågsøy, Sogn og Fjordane.

Myrbærholmen, gnr. 23, bnr. 20, Austevoll, Hordaland.

Øya Veststeinen, gnr. 10, bnr. 1. Bremanger, Sogn og Fjordane.

Øya Kløvningen, gnr. 95, bnr. 2. Davik, Sogn og Fjordane.

Holmene *Begla*, *Bakholmen*, *Tussen*, *Lyngholmen*; *Nordre* og *Søndre Kvamskjær* tilhørende gården *Utvær*, gnr. 1, bnr. 1—2. Solund, Sogn og Fjordane.

Alt fugleliv, egg og unger på disse steder skal være fredet mot forstyrrelse av

enhver art. 13 fredningsskilter er sendt til grunneierne.

Kretsforeningen har i det forløpne år også fått etpar henvendelser angående fredning av enkelte trær.

Ved sine fortsatte undersøkelser av dyrelivet i kystdistriktene på Vestlandet, vil formannen nytte anledningen til ytterligere å fremme fredningstiltak som en finner særlig påkrevet for å bevare verdifulle faunaelementer.

Det nåværende styre består av: Herredsskogmester G. Jebsen (kasserer), sivilingeniør J. J. Dekke, overrettssakfører R. Langlo, konservator A. Danielsen, konservator J. F. Willgohs (formann).

Varamenn: Forsøksleder dr. H. Robak, driftsstyrer E. F. Langmyhr, konservator A. Løken.

Revisor: Lektor S. Hansen.

Bergen, 29. januar 1954.

J. F. Willgohs.

Regnskap 7/3 1953 — 30/1 1954.

Inntekter:		Utgifter:	
Innestående i bank pr. 7/3	kr. 2 143,80	Porto	kr. 36,70
—»— postgiro »	» 996,00	Annonser	» 38,98
Bankrenter 1953	» 32,54	Overføres:	
Medlemskontingent 1953	» 98,00	Postgiro	» 1 092,00
—»— livsvarig	» 50,00	Bank	» 2 152,66
	<hr/>		<hr/>
	kr. 3 320,34		kr. 3 320,34
	<hr/>		<hr/>

Minde, 29. januar 1954.

J. F. WILLGOHS,
p. t. formann.

S. HANSEN, revisor.

G. JEBSEN, kasserer.

TRØNDELAG NATURVERN

Vi arbeider fortsatt med vår andepark i Nidelven, og selv om isforholdene volder oss mange vanskeligheter, har vi håp om at de mål vi har satt oss vil bli nådd.

Det er flere fredningstiltak under ar-

beid, men vi avventer fredningslovens vedtagelse før vi kan komme videre.

Trondheim, 19. mars 1953.

Reidar Brekke.

GEVINST- OG TAPSKONTO FOR 1952

Inntekter:	Utgifter:
Kassabeholdning kr. 1 294,36	Kontingent til landsforbundet kr. 350,00
Kontingent kollektive medlemmer .. » 784,00	Innsatt bank » 608,00
Alm. medlemskontingent for 1951 og 1952 » 695,00	Kjøp av ender » 417,50
	Pass av ender » 606,83
	Inkassoprovisjon » 61,50
	Frakt og porto » 2,60
	Balanse » 726,93
kr. 2 773,36	kr. 2 773,36

Kassabeholdning pr. 1/1-53 kr. 726,93.

Trondheim den 22. januar 1953.

REIDAR BREKKE.

Revidert 23/1-53.

C. NISSEN.

Foreningens virksomhet i 1953 har vært begrenset til fugleparken i Nidelven.

Forøvrig avventes den nye fredningslov før noe nytt initiativ tas.

Trondheim, den 19. januar 1954.

Reidar Brekke.

Regnskap for 1953.

Inntekter:	Utgifter:
Jan. 1. Kassabeholdning kr. 726,93	Utgifter til foring av ender i Nidelven kr. 600,00
Kollektive kontingenter » 704,00	Innsatt i bank » 528,00
	Balanse » 302,93
kr. 1 430,93	kr. 1 430,93

Kassabeholdning pr. 1/1 1954 kr. 302,93.

Revidert: C. NISSEN.

SØR-VARANGER NATURVERN

ARSBERETNING FOR 1952

Sør-Varanger Naturvern har i det forløpne år arbeidet med følgende saker:

1. Henvendelse til Finnmark fylkesting med anmodning om at det blir ansatt en fylkesgartner for Finnmark.
2. Korrespondanse med stortingsmann Alfred Nilsen, som gikk inn for naturfredningen i Øvre Pasvik. Etter anbefaling av ham har foreningen henvendt seg til Justisdepartementet med anmodning om at det blir opprettet en arbeidsleir for sivilarbeidere i Finnmark — istedenfor at disse arbeidere nå blir tatt sydover og satt i arbeid der nede. Vi har nok arbeid i Finnmark for dem, såsom rydnings- og grøftningsarbeid for å fremme skogveksten, skogplanting o. m. a.
3. Sør-Varanger Naturvern har anmodet formannen, Per Fløtten, som for tiden oppholder seg i Oslo, om i samråd med professor Broch i Landsforbundet for Naturvern i Norge å konferere med departementet om dette vil gjøre henvendelse til finske myndigheter om de er villig til å frede på sin side av grensen, dersom fredningen av området i Øvre Pasvik blir en realitet.
4. Det eneste positive foreningens arbeid har resultert i er Sør-Varanger formannskaps gledelige meddelelse om at de slutter seg til foreningens forslag

om beplanting av «Nylanderhaven» og ber foreningen komme med forslag og prisoverslag. Dette vil bli gjort så snart det blir snbart.

Foreningens årsmøte vil bli holdt 16. mars i Kirkenes. Der vil bli foredrag av Andr. Vorren om: «Beiteforholdene og skogen i Sør-Varanger» — samt fremvisning av naturfilmer.

Foreningens medlemsantall er nå 79.

Kirkenes den 10. mars 1953.

For Sør-Varanger Naturvern

T. Laudal, varaformann.

Nenne Isachsen.

I et brev av 12. juni 1953 meddeles:

Vår nye formann er grensekommisær, oberstløytnant *Audun Magnus*, Kirkenes.

Førstkommende søndag arrangerer Sør-Varanger Naturvern en utflukt oppover Pasvikdalen til Nyrud for at medlemmene skal få en liten orientering om vår hovedsak: Carl Schøyens plan for naturpark i Øvre Pasvik.

Vi arbeider også for å få fredet Prestøya ved Kirkenes, hvor nå dessverre det nye sentralsykehusanlegg for Øst-Finnmark blir reist, men vi vil forsøke å få fredet øya for øvrig.

RETTELSER

til artikler i Årsskriftet 1950—1951.

Beklageligvis ble det ikke sendt korrekturtrykk til alle forfattere av deres artikler, dette er årsaken til endel av de trykkfeil som har inn-sneket seg.

- 1) I *Edvard K. Barths* artikkel: F o k s t u -
m y r a :

Alle fototekster: Edvard K. Barth.

Side 6 spalte 1, 3dje linje skal skrives: lagt ca.
10. mai, mens de i det fjerde ikke kan ha
vært lagt før 25.—30. mai.

- » 10 spalte 2, i 4de—5te linje nedenfra skal det
stå: Yngvar Hagens.
» 12 spalte 1, i 17de linje skal det stå: sørvest—
nordøst.

For å unngå misforståelser i fuglelistens
kildeangivelser gjøres oppmerksom på at
alle parenteser og punktum er plasert feil.
F. eks. under Gråsisik; nest siste linje skal
settes slik: 1951 (Løvenskiold—Blomberg).
Siste unge — —

Det foreligger dessuten flere feil i boksta-
veringen av såvel de latinske navn som
andre ord, men det blir for meget å rette
her.

- » 18 spalte 1, i 6te linje skal det ikke stå: Av
to reir. Det skal stå: Av fire reir. I 10de
linje skal det stå: 3. 27/6 Ingen brist — —.

» 20 spalte 1, 16de linje nedenfra skal stå: Sandlo
(*Charadrius hiaticula*).

- 2) I *Thv. Kierulfs* artikkel: B ø r g e f j e l l :

Side 46 spalte 1, 5te linje: Sapannasen, les: Sap-
mannasen.

» » spalte 2, 6te linje nedenfra: hytte, les hylle.

» 47 spalte 1. Foto'et er tatt av Johs. Dahl;
underskriften skal lyde: «Ornitologen i ar-
beid» (nemlig mannen til venstre, skogfor-
valter Kristen Krogh).

» » spalte 1, siste og nest siste linje: tennerinck-
snipe, les: temminck-sneppe.

» » spalte 2, 10de linje nedenfra: «... natur-
ligvis nok...» les: «... naturlig nok...»

» » spalte 2, 2nen linje nedenfra: gulsnipe —
les: glutsnipe.

» 48 spalte 2, 7de linje ovenfra: fjellgentana —
les: fjell-gentiana.

» » spalte 2, 14de linje ovenfra: *carolineum* —
les: *carolinum*.

» 49 spalte 1, 7de linje nedenfra: Steinlogda —
les: Steinlægda.

3) Artikkelen side 29—33: «Naturparker i noen
andre land ble tatt inn nærmest ved en misforstå-
else; den utgjorde egentlig bare noen momenter til
et kåseri om naturfredning og skulle ikke vært
tatt inn i årsskriftet.

ARNOLD JACOBY

Eventyret om skogen

«Eventyret om skogen er eventyret
om landet Norge. Det er mester-
lig enkelt og fengslende fortalt.»
Thor Heyerdahl.

Boka har et dryss av vakre og
instruktive illustrasjoner i
flere farger

Pris innb. kr. 8.85

GYLDENDAL NORSK FORLAG

VI FØRER ALT PÅ LAGER
AV HERREKONFEKSJON

EGEN AVDELING FOR
BESTILLINGER

AVDELING FOR GUTTE-
KLÆR

Stor-Ko-Fa

Utsalg: Storgt. 7te, Oslo

Otto Koch^{as}

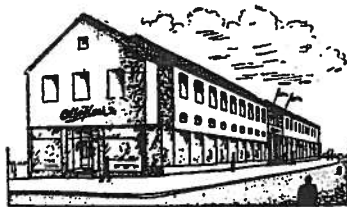
BODØ

Etablert 1874

Nord-Norges største manufaktur-
og utstyrsmagasin.

ALT I KLÆR OG SKO
FOR DAMER, HERRER OG BARN

METERVARER - REISEARTIKLER
SPORTSARTIKLER - MØBLER OG
UTSTYR FOR HJEMMET

Avlegg oss et besøk når
De kommer til Bodø.

FROGNERSETEREN BRUK

Kjøper:

høvellast, sløyd- og snekkerlast, furu-
planker og alle slags firkant, impreg-
nerte materialer og påletømmer av
gran og furu.

Henvendelse:

Hovedkontoret,
Frognersetervn. 55, Oslo, telf. 69 90 03

eller

Frognerseteren Bruks utsalg,
Haraldrud ved Alnabru (Adkomst fra Brobekkveien),
telf. 42 65 67.

ANDR. SCHATVET

PRINSENGATE 2 - OSLO

Trelastagentur- og Exportforretning

r/83

Statsbanenes reisebyråer står gjerne til tjeneste og utsteder alle slags billetter både for inn- og utland.

STATSBANENES REISEBYRÅER
vil De finne i Karl Johansgt. 15, Oslo,
og ved Oslo Vestbanestasjon. Dessuten
i Fredrikstad, Hamar, Lillehammer,
Trondheim, Bergen, Haugesund, Stav-
anger, Kristiansand og Drammen.

◀-NORGES STATSBANER▶

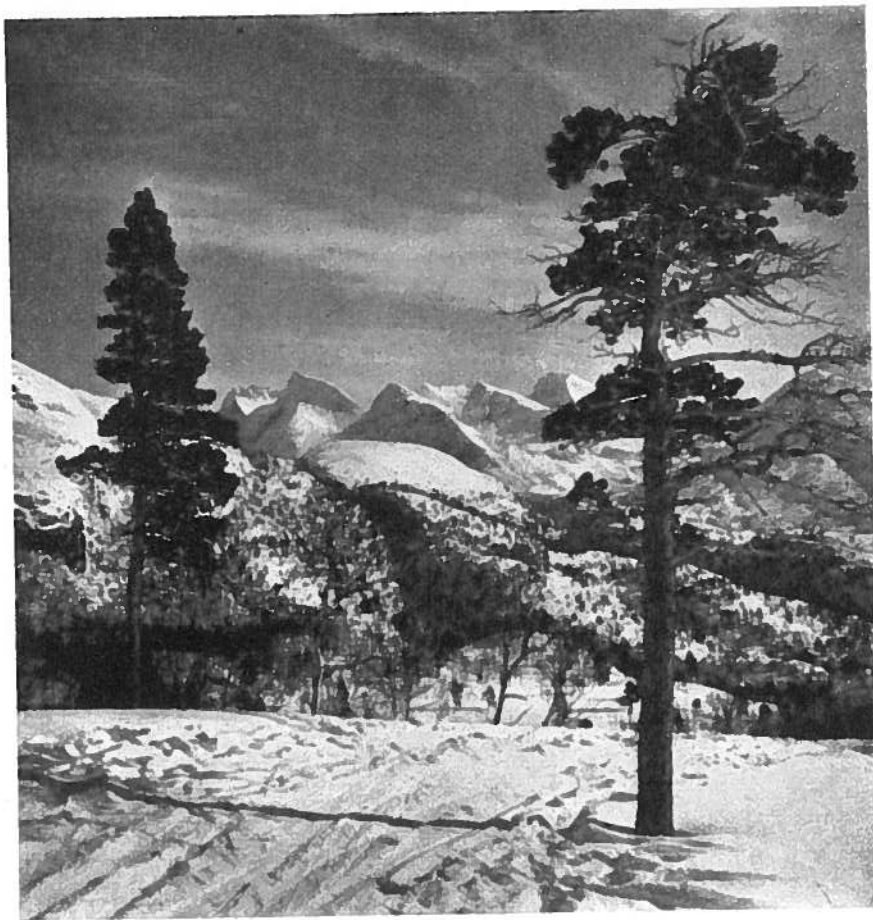
GRUNDHJEM'S
Forsikringselskab A/S

En tur i frisk luft styrker helse og humør:

**HOLMENKOLLBANEN
SOGNSVANNSBANEN
RØABANEN**

gir den beste start og letter hjemturen.

Fjellskog i Bodin. Storrøiktindene i det fjerne.

UTGITT AV
LANDSFORBUNDET FOR NATURVERN
I NORGE
JUNI
1954

Trykt hos Fabritius & Sønner